

VÄLIS- EESTI



Belgia Eesti Rahvusühingu koosolek (vaata lhk. 25).

ALMANAK № 6. 1934

Väliseestlased-ärimehed!

Astuge ühendusse eesti töösturitega
ja eksportööridega.

Tellige ja levitage kodumaa saadusi!

Nõudke andmeid Kaubandus-Tööstuskol-
jal, aadressil: Pikk t. 20, Tallinn, Estonia.

Täiuslikum vastuvõtja on

MAAILMA-SUPER 35.

Ta on raadiotehnika viimistletuim saavutus, moodne ja suurevõimeline. Ta omab täisautomaatse fadingi-tasandaja, viletu häälestamise ja võime-
mõõtja kõigile kolmele lainepiirkonnale: 17-52 meetrit, 200-600 meetrit
ja 750-2000 meetrit. Hind kr. 340.—

Ületamatud on rahvaaparaadid:

35 W **Luksus** — vahelduvvoolule, sisseehitatud dünaamilise
valjuhääldajaga ja kõige võimsamate lampidega. Pole ühtegi
aparaati samas klassis, mis hääle tugevusest ja puhtusest
suudaks võistelda selle praegu müügile ilmunud aparaadiga.
Oma harukordselt nägusa välimusega on ta iluks igale
ruumile. Hind kr. 130.—

35 A — püsivvoolule 110 või 220 v. Hind kr. 115.—

35 B — patareidele. Hind kr. 105.—

TARTU TELEFONIVABRIK A.-S.

Tartu, Puiestee tänav 9/11. Telefon 2-34.

VÄLIS-EESTI

ALMANAK

20. dets. 1934. a.

VI

6. AASTAKÄIK

Kuidas tulid Eesti kaubad Marokosse.

Katsed eesti kaupa turustada Marokos. — „Kave“ kompvekkide hea edu. — Karl Ast importeerib Casablancasse eesti produkte. — Eesti eksportööride korratud.

Dr. R. PEETS, Eesti aukonsul Marokos.

Saatus tahtis, et pidin rändama Põhja-Aafrikasse. Keha ei talunud enam kodumaa niisket kliimat. Jäin alul poolteist aastat Maroko naabermaale — Alžeeriasse. Parandasin tervist ja mängisin turisti, liikudes ühest maakohast teise, nagu nõudis aastaag: suvel Atlassi mägedes, sügisel madalikul, talvekuud kõrbe veerel. Tutvunesin sel kombel Põhja-Aafrika kliimatiliste vöödega ja kohaliku eluga, millest olin sügavalt huvitunud.

Suvasin parajasti ühe viinamäe omaniku juures, kui ilmus Friedebert Tuglase sulest raamat „Alžeeria“. Selles esitatud andmed viinamarja vähese tulukuse üle sundisid mind imestama, kuna tol ajal sai viinamäe pidaja Alžeerias 9000 franki puhast kasu hektaarilt aastas. — Omasin kohapeal kõik vajalikud praktilised teadmised viinamäe pidamiseks, hiljem kontrollisin neid Alžeeria linnas teoreetikute juures.

Biskra oasis nägin datlipalmi kasulikkust ja selle puuga ümberkäimist. — Linnades jälgisin kaubandusliku elu arenemist. Kuus ja pool aastat tagasi oli kõikjal õitseag. Alžeeria sadama-

linnas kuulsin sageli kõneldavat, kuidas üks või teine mees mõnda pisukest poodi pidades aasta-paariga rikastunud. Tutvusin meie Alžeeria aukonsuliga, härra Louis Royer'ga. Pidasime nõu, kas ei võiks ka Eesti saata oma eksportartikleid Alžeeria turule. Tellisime kodumaa kaubaproove kohalikkudele ärimeestele. Viimaste tähelepanu köitis eriti „Kave“ šokolaad, aga kõrge hinna tõttu ei jõutud selle kaubaproovide maitsemisest kaugemale. Tunti veel huvi eesti tikutraadi vastu, kuid vaatamata meie korduvatele kirjutustele konsuliga. jäid proovid Eestist tulemata.

Vahepeal avastasin, et Marokos võib eesti arst vabalt praktiseerida. Jätsin jumalaga Alžeeria, ning alustasin sõitu uue kodu loomiseks.

*

Asudes Marrakechi, ei unustanud ma oma arsti töö kõrval jätkamast kaubandusliku elu jälgimist. Suur poodide arv kohapeal tekitas tihti küsimuse — kust tuleb küll ostjaskond kõigile neile müüjaile? Aga rahval oli nähtavasti raha, sest kaupmees elas jõukalt. Mõte

eesti ainete Põhja-Aafrikasse toomisest painas mind endiselt. Tegelikult oligi juba Eesti siinsel turul esitatud: nii Alžeerias kui ka Marokos võis leida paljusis eramajus ja peaaegu igas büroos Lutheri toole. Kuid ei müüja ega tarvitaja polnud teadlik selle kauba päritolus. Lutheri toole müüdi harilikult Tšehhoslovakkia kaubana. Sarnane olukord ei rahuldanud mind kui tõsiseestlast; otsisin hoolega inimest, kes Marokos huvituks nii kauge ja nii uue tundmatu väikese riigi, kui seda on Eesti, saadustest.

Seal ilmus ootamata ühel ilusal päeval minu poole härra, suus eesti tere ja kaenla all punk „Kave” kompvekke. See oli Pärnu mees, Boris Oltov Casablancaest, kes Marokosse asudes oli leidnud kasuliku olevat leiba teenida eesti maiustuste müümisega. „Kave” karamel maitstes tarvitajaile ja varsti leidsin oma patsientide kodudes veini kõrvaliseks eesti kompvekke. B. Oltov müüs kilogrammilise karbi „Kave” karameli à 25 franki, mida üksikmüügil alul 45 frangi eest osteti. Lootsin, et härra Oltov kompvekkidele lisaks ka teisi eesti eksportkaupu tellib ja arendab meie kaupade esituse Casablanca. Veendunud selles arvamises, külastasin kord suvel Tallinnas viibides „Kave” direktorit härra Vellnerit, soovitades hoida oma ainete esitus eestlaste kätes ega seda mitte anda muulastele, kes Oltovi edu puhul hakkasid „Kavele” tegema silmi. Aga siis kadus korraga „Kave” kaup turult, mille järele isegi araablased kahju tundsid: B. Oltov olevat sattunud rahalisse raskusse ja likvideerinud äri, lastes kanda kahju ka „Kavet” päralejõudnud kauba mitteväljaostmisega Casablanca tollilaost.

Samal ajal saabus Casablanca sadamasse esmakordselt härra Kalm Tallinnast, tuues omal laeval eesti metsa. Tekkis uus lootus, et nüüd ehk on tulnud see õige mees looma eesti kaupade esindust Põhja-Aafrikasse. Arutasime koos kõiki võimalusi. Ka härra Kalmu lõppotsus oli, et eestlasest ärimeheta kohapeal eesti kaupu vaevalt siin jär-

jekindlalt realiseerida suudetakse, juba sel lihtsal põhjusel, et kohalikud ärimehed uusi kaupu umbusaldusega kohtlevad ja poolmuidu suurkaupmeestelt väljamaalastelt osta soovivad. Kuid hr. Kalm ise, harjunud suurejoonelise kaubitsemisega, hoidus end sidumast väikese asjaga, näiteks alalise puuhoovi soetamisega Marokos. Küll aga avaldas valmisolekut kaupasad kohale muuretseda oma laevadega, leidku meie siin vaid inimese, kes turgu organiseeriks. Kõnelesin hiljem nii mõnegi kohaliku prantslasest ärimehega, aga tõsist huvitundjat kodumaa kaupade vastu ma ei leidnud.

Konsuli kohustusi oma kanda võttes, hakkasin saama kirju eesti ärimestelt, kellest mitmed soovi avaldasid Marokosse asuda, kes aga siamaale seda sammu pole teostanud. Avaldasin kodumaalastega kirjavahetuses olles mõtet, et eesti kaupadele uute turgude võitmine võib sündida edukalt ainult siis, kui eestlased ise neid turge soovivad organiseerida. Aegamööda kadusid kirjavahetuses eesti ärimestete sijaasumise sooviavaldused. Järgnes vaikus.

Siis tuli ühel päeval hr. Karl Ast'ilt järgmine teade: „Olen Casablanca ja tulen teid külastama Marrakechi. Kavatsen jääda Marokosse mõneks kuuks.” Arvasin loomulikult, et parlamendi abiesimees tuleb puhkama poliitilisest tööst ja kui kirjanik koguma muljeid oma uutele romaanidele.

Eestis tuli pööre poliitilises elus. Vabadussõjalaste organisatsiooni sulgemisel vähendati ka muude poliitiliste parteide autoriteeti. Ja Karl Ast, aktiivne sotsialistliku partei liige, otsustas pikendada oma viibimise aega Marokos ning hakata teotsema uuel alal, nimelt ärialal.

Suurima hoolega asus tema ettevalmistuste tegemisele. Istus päevas tundide viisi prantsuskeelse õpperaamatu taga, käis kauplustes ja turul, vaatas restoranides, mida rahvas sööb, ja pani tähele poodides, mida kaupmees müüb. Korjas andmeid kaupade ostu-müügi



Välis-Eesti päev Helsingis (vaata lhk. 11).

hindade üle, ning kogus kõiki muid tarvilikke teadmisi.

Mõni kuu hiljem sõitis Marokosse Tallinna kaubandus-tööstuskoja direktor Joakim Puhk ühes hr. Eduard Puhkiga. Reisisi koos hr. Astiga läbi kogu maa. Uurimisretke tulemusena otsustati Karl Asti asumine sadamalinnas Casablancasse, et algust teha eesti eksportainete turustamisega.

Juulis k. a. jõudis pärale Eestist esimene proovisaadetus võid, kilu, karbisinki, kaerahelbeid jne. Sel puhul kirjutas mulle hr. Ast: „Olen hirmul, kardan, kas saab asja.” Järgmises kirjas lausub: „Kauba tagavarad tõusevad. Olen pessimist tuleviku suhtes.” Kolmandas kirjas seisab aga juba: „Olen lootustega pessimist.”

Aga mida pole Karl Ast kõik üle elanud eesti kaupade turustamise algupäevil! Võipakk portfellis, kõnnib ta hommikust õhtuni mööda kauplusi, teeb sõitused sisemaale, — ja kõik seda juulikuu kuumendava päikese all, kui kraadiklaas tihti näitab varjus + 45° Cel. Aga Karl Ast, temale omase vi-

sadusega ja auväärse esinemisega võimaldab takistused. Kuumus ei tee temale tuska, higine särk ei ole koormaks. Tema selge silm vaatab tulevikku ja näeb oma ettevõtet kroonitud eduga. Aukartusega vaatan pealt, kuidas meie endine minister, parlamendi abiesimees, rahvast tunnustatud kõnemees ning kirjanik löikab Marrakechi turul oma käega kodumaa võid ja paneb üks kaheksandik kilogrammi viisi ostjaile kaalule. See on kauba õige propageerimine!

Tänu hr. Asti energiale ja kaubamaja „Puhk ja Pojad” heatahtlikule suhtumisele asjasse, on nüüd Maroko turul eesti võid, juustu, karbi- ja suitsusinki, suitsuvorsti, Andersoni kilusid, sprotte ja kaerahelbeid. Neile lisaks eesti valgepealist lauaviina. Ja kõiki neid aineid müüakse eesti ainetena, nägusatel etikettidel „Tallinn” endise „Revali” asemel.

Ajad on muutunud raskeks. Majanduslik kriis valitseb maailma. Aga kui jätkub tõsist taht, saab ka tänapäeval uusi turgusid luua. Peab vaid paku-

ma head kaupa hellitatud tarvitajale ning püüdma seda teha hinnaga, milleni küünib rahva praeguseaja piiratud rahakott.

Kuivõrt aga tähtis on kauba järjekindel headus, kõnelemata uue turu võitmisest, selleks siin näiteks hr. Astilt novembrist minule saabunud read: „Mind veavad libedale Tallinn ja laevaliinid. Olen nimelt võiga tublisti sisse kukkunud. Ta ei ole seda väärt, mis pidi olema. Esimesele, suvisele, saadetisele ei saanud vähemutki etteheidet teha, aga siis paisati kaunis räbalat võid. Juba pärale saabudes oli kogu tublisti kannatanud. Enamasti igas kastis võil sinised plekikesed peal. On ka sääraseid kaste, kus või juba tegemise juures mõningat mustust näinud, just kui oleks teda paberossi tuhaga vastupidavamaks tahetud teha. Kaotasin selle või müümisel kohe algul osa klientuurist. Nüüd on mul seda kahtlast kaupa veel ligi 2 tonni. Ei jää muud üle, kui pean maha müüma alla hinna. Uus saadetiis võid jõuab kohale detsembri esimesil päevil. Aga katsu nüüd jälle oma reputatsioon korda seada ning usaldust uuesti võita! — Peale selle teeb laevaliin halba nalja. Kaubad, mis juba 2. oktoobril välja saadetud, on praegu (13. nov.) alles pärale jõudmata. Pidid saabuma 28. oktoobril, aga nagu ikka, jäi eesti laev hiljaks ning laskis tähtaja mööda.”

Need hr. Asti laused peaksid panema mõtlema tõsiselt meie koduseid eksportainete valmistamise- ja välisturule saatmisega tegelevaid inimesi. Ning piimasaaduste väljaveo kontrolli teostajaile, kelle järelevalve alla usaldatud üks tähtsamaid „kulla”-allikaid — või, jääb üle võtta veelgi tõsisemalt oma ülesannete täitmist ja muutuda veelgi nõudlikumaks eksporteeritava või kvaliteedi määramisel. Eriti tuleks nõuda vee protsendi vähendamist, mille järeldusel või muutuks vastupidavamaks transportile. Kui sageli ei kõnelda eesti ajakirjanduses meie välisesinduste saamatusest või nende mitte küllalt energilise kodumaa kaupade propageerimisest. Aga mida suudaks teha sel alal ka vilunud ärimees, kui teda varustatakse halva kaubaga!

Jääb üle soovitada edu Karl Asti raskele ettevõttele. Avaldan lootust, et viimasest kujuneks aegamööda keskoht, mille kaudu Eesti mitte ainult ei müüks Marokole, vaid tarbekorral ka siit ostaks. Härra Asti äriaadress on: „Produits d’Alimentation d’Estonie, 244 Boulevard de la Gare, Casablanca, Maroc.” Kindlasti pole selle aadressi teadmine üleliigne kodumaa ärimestele ja muudes maailmajagudes teotsevaile eestlasist-äriinimestele, kellel on soov kaubanduslikke sidemeid luua Marokoga.

M a r r a k e c h, 24. novembril 1934.

Kodust kaugel.

Peeter Grünfeldt.

Mis imevõim küll see, mis minu rinnas on läikumas, kui jalge all mul ränd? ... Kas mina rändan merel, maal või linnas, või istun võõrsil vaikselt nagu känd, ta ikka jälle liigub minu veres, ei mulle anna rahu võõras peres.

Kui saingi tunda kodus raskust palju ja ümbrus mulle tihti haavu löi, ta oli mulle ometi kui kalju, kus hing mul karget kodurahu jõi ja, unustades päevi raskeid, pahu, taas tundis kosutavat kodurahu.

Kui ongi võõrsil elada mul lahe, hing süiski kipitab ja kurv on meel, sest võõras ümbrus on nii külm ja jahe ja külmalt kõlab kõrvus võõras keel. Mu meel ja mõte viibivad siit kaugel ja tihti läigib pisar minu laugel.

Oh, kodumaa, ei ükski teine maa sind asenda ja ka ei võrdu sulle! Hing elada mul sinuta ei saa, sa ainus õige kodu oled mulle, sest sina ükski mulle rahu tagad ja rahuldust mu südamele jagad!

Mehhiko elust ja töövõimalustest.

Kliima ja loodusvarad. — Augud sisserändamise määrustes. — Kosjakontor advokaadi tagatoas. — Head tingimused elamiseks sisserändajaile.

J. NÕMMIK.

Metsik lääs, bandiitidemaa — nii nimetatakse sageli Mehhiko vabariiki. Sarnased väljendused vastasid tõele vast aastat 5—10 tagasi. Praegu võib aga tõega mainida, et Mehhiko on rahulikumaid riike Ameerikas, kui mitte kogu maailmas. Ühendriikide nii sagedased verised streigid plus gangsterid ei taga kaugeltki rahulikku elu sealseile kodanikele. Ladina-Ameerikas Bolivia, Paraguay, Uruguay on alaliselt isekeskis vaenujalal. Kuubas ei möödu aga nädalatki rahu. Ka vanas maailmas — Euroopas — pole seisukord parem, kui vaid meelde tuletada Saksa ja Austria veretöid ja Hispaania hiljutist revolutsiooni.

Mehhiko elab aga rahu, ta on — nõnda öelda — üle elanud omad kodusõjad ja revolutsioonid. Ja kui nüüdki veel kirjutatakse ja räägitakse sinseist bandiitidest ja röövikallaletungimistest, eriti välismaa turistidele, siis sarnast nähet tuleb võtta kui normaalolukorda. Paraku maailmast pole kadunud veel kuritegevus! Siin sarnast elementi nimetatakse bandiitideks. Ühendriik tunneb selliseid tüüpe gangsterite nime all ja kodumaa nimetab neid roimareiks. Milline on vahe?

Võttes arvesse Mehhiko 15.000.000 elanikkonda, on siin kuritegevus, võrreldes nii mõnegi teise riigiga, minimaalne.

Kliimaatilisel on Mehhiko suurepäranane. Kui võrrelda sinseid kliimaatilisi olusid Euroopaga, siis võib kindlalt mainida, et Mehhiko ühe osa kliima sarnaneb Lõuna-Prantsusmaa omale. See väide on eriti paikapidav Mehhiko Distrito Federal'i (pealinn ja ümbrus) suhtes, sest pealinn asub mägedes, kus terve aasta läbi valitseb suvine temperatuur. Madalmaadel ja peamiselt me-

re ääres (Vera-Cruz, Tampico, Acapulco jne.) on kliima täiesti troopiline ja palavus mõjub eurooplasele masendavalt.

Mehhiko oma looduse ja maapõue varade poolest on rikkamaid riike maailmas. Suured hõbeda- ja kullakaevandused, naftaallikad ja mahagonipuu metsad annavad riigile suuri tulusid. Viimasel ajal on siit suurel hulgal asfalti välja vedama hakatud. Üksi augustikuu saadeti Euroopasse oli 194.000 tonni.

Kõigest ülaltoodust järeldust tehes, peaks Mehhiko olema soodus maa väljarändajaile. Seda ta ka on, õigemini oli kuni 1928. aastani. Peale mainitud aastat on sisserändamise võimalusi järjest kitsendatud. Alles läinud aastal nõuti sisserändajalt 10.000 peso (umbes 10.000 Ekr.) ettenäitamist, või eriteadlaselt töölepingut. Käesoleval aastal on sisserändamise seadused veelgi karmimad. Pea eranditult lubatakse sisse rännata vaid põllumeestel, kes suuteli- sed 20.000 pesot põllutööstusse rakedama. Eriteadlast, kes tunneb tööala, milliseks siin vastavad tööjõud puuduvad, lubatakse kaheks aastaks maale asuda tingimusel, et ta selle aja jooksul oma teadmised edasi õpetab mehhiklasele. Võttes arvesse veel pikka ja kulukat merereisi, on selge, et sisserändajal peab olema tugev kapital. Sarnase kapitali omanikud-estlased ei mõtlegi kodumaalt välja rännata. On ju meie väljarändajad pea eranditult käsitöölised ja põllumehed ja ainult mõned üksikud eriteadlased või kõrgema haridusega isikud.

Kus raskusi, seal ka leidlikkust. Viimasel ajal on eriti poola juudid ja ameeriklased sootuks lihtsamat sisserändamise moodust kasutama hakanud.

Sõidetakse Mehhikosse turistina, kuuekuulise loaga, mida saab veel kord kuueks kuuks pikendada. Ja siin mõne kuu jooksul abiellutakse fiktiivselt mõne pärismaalasega. Sisserändamise paragrahvide rägastikus on punkt, mis võimaldab turistil, abielludes mehhiklase või mehhiklannaga, omada alalist elamisluba (visa permanente). Sellest siis mõne kohaliku emigratsiooni asjus kompetentse advokaadi tagatoas võib leida täielikku kosjakontorit. Loomulik, et peale sarnast „abiellumist” mees ja naine elavad moodsalt lahus ja tunnevad üksteist vaevalt ning kohtuvad vaid mõni kuu hiljem kokkuleppeliseks lahutuseks. Ei ole uudiseks ka sarnased juhud, kus abielpaar endale sel teel elamisloa hangib. Esiteks lahutatakse, siis abiellub kumbki pool mehhiko alamaga, et mõne kuu pärast jälle lahutada ja uuesti abielluda endise eluseltsilisega. Pisut keeruline, kuid annab tagajärgi! Ning eesmärk pühendab abinõu!!!

Kui nüüd keegi kõigi nende raskuste peale vaatamata on pääsenud Mehhikosse ja on leidnud tööd, siis on ta nii öelda „tehtud mees”, sest palgaolud Mehhikos on Euroopaga võrreldes head ja maksukoorem sealjuures minimaalne. Elamistingimusi võib võrrelda kodumaa omadega. Toiduainete hinnad on samad, riietus aga märksa odavam. Nii näiteks võib korraliku ülikonna saada 60 peso eest, samasugune ülikond aga maksaks Tallinnas vähemalt 120 Ekr. Selle eest aga on korteri üürid kallid.

Ent kuidas välismaalane siin omale tööd leiab, see on jälle iseküsimus, sest

mehhiklane on eriti viimasel ajal muutunud suureks isamaalaseks. Pea igalt tänavanurgalt võib leida löökklauseid, nagu: „Ostke X vabriku seepi, sest selles vabrikus töötavad direktorist kuni jooksupoisini mehhiklased,” ehk jälle: „Mehhiko on mehhiklastele!”

Iseseisvalt tegutseda võib sisserändaja siin õige mitmel alal. Üks tulutoovamaid äriallasid on kindlasti tänaval rändkaupmehena tegutsemine. Kuid selleks peab omama tugeva portsjoni „juudi verd”. Kohalik segavereline rahvas on kergemeelne ja rumal, temale palju ja ilusasti rääkides on lihtne asi mõnd 5-sendilist tühja-tähja 50 sendi eest maha müüa. Ametaladena võiks mainida vorstitegijaid ja juustumeistreid — need alad tasuvad siin hiilgavalt. Lihttöölisena end ära elatada on aga täiesti võimata, sest kohalik indiaanlane-tööliline on niivõrd vähenõudlik nii toidult kui riietuselt, et temaga valge ei saa võistelda.

Paari aasta jooksul, mis ma siin olen elanud, olen kohanud vaid üht eestlast, neiu Magda Vardjat Tartumaalt. Temal oli siin omal ajal parim ja kuulsaim iludussalong, ühtlasi oli ta ka üks otsitavamaid ratsutamisõpetajaid. Nüüd aga viibib ta juba aastapäevi Eestis. Peale eelpool tähendatu olen kuulnud siinse Eesti aukonsuli senor Fernando Fernandez de la Torre käest, et üks Johansonini nimeline vanahärra eestlane olevat Tampico õliväljade omanik.

1.500.000-es pealinnas on aga kindlasti vaid üks eestlane — käesoleva kirja kirjutaja.

Mehhiko City, oktoober 1934. a.

Otsitakse

Richard Joosep'i p. Gromann'i

sündinud 5. jaanuaril 1905. a., pärit Ambla vallast, ametilt lukusepp, poissmees, rändas 1925. a. Brasiiliasse, elas 1926. a. Sao Paulos. — Teateid palutakse saata: pr. Aliide Kaevats'ile, Kolde t. 42—1, Tallinn, Estonia.

Asumisvõimalused Tšiilis.

Väljarändajate tung Lõuna-Ameerikasse. — Asumisolud mitmesugustes riikides. — Asumise soodustamine Tšiilis. — Musterkoloonia Penafloor.

Kõige paremini on oma väljarännanud rahvaliikmete organiseerimist korraldanud vist küll sakslased. Nad ei tööta vastu väljarändamise püüetele, vaid omasugustel kaalutlustel püüavad seda juhtida vastavalt riiklikkudele huvidele. Sakslased oskavad otsida üles ikka paremaid kohti oma kolooniate asutamiseks, kus siis riikliku abiga korraldatakse võõrsil nagu uus Saksamaa väikeses maasstaabis. Loomulik, et sel teel sakslased oma koloonias jäävad ikka sakslasteks ja kunagi ümber ei rahvustu.

Viimastel aegadel on sakslaste peamine väljavool juhitud Lõuna-Ameerikasse. Nii Argentiinas kui ka Brasiilias on neil eeskujulikke kolooniaid. Neilt on selles suhtes paljugi õppida ja eeskujuks võtta.

Nüüd on nad leidnud soodsaid asumisvõimalusi Tšiilis, nagu kirjutab välissakslaste ajakiri „Auslandswarte“.

Aastatel pärast sõda katastroofiliselt teravaks muutunud majanduskriisid Euroopas mõjusid kaasa selleks, et väljarändamise küsimus ookeanitagustele maadele, kuhu maailmakriis veel liiga palju ei olnud jõudnud tungida, muutus ikka rohkem ja rohkem akuutseks. Kõne alla tulid siin peaasjalikult Aafrika ja Lõuna-Ameerika.

Väljarändamine Aafrikasse oli pärast maailmasõda seotud suurte raskustega. Kui need olukorrad täna ka ära langevad, tuleb väljarändamist sinna siiski väga kaaluda, igatahes on nõuetavad suuremad kapitalid. Käsitöölisele ja kaupmeestele ilma kapitalita ei tule Aafrika kõne alla, sama vähe nagu väikesele talupidajalegi.

Jäävad Ladina-Ameerika maad. Kesk-Ameerika ja Lõuna-Ameerika kontinendi põhjapoolsed riigid ei ole põhja-eurooplasele oma kliima tõttu kõige tervemad, mida tuleb väga silmas

pidada. Nii on, näiteks, üks endine Austria koloonia Ekuadoris tänapäev täiesti maha jäetud. Eelistada väljarändamiseks tuleb Argentiina't, Paraguay'd, Brasiilia't ja Tšiili't. Kuid tuleb silmas pidada, et ka siin majandusturu halb seisukord end enam-vähem tunda annab. Nii otsustas, näiteks, Argentiina valitsus juba 1931. a. võimaldada tööta eurooplastele osalt prii tagasisõidu kodumaale. Tänapäev siiski on kolonisatsiooni probleem uuesti üles võetud ja otsustatud asutada põllumajanduslikud kolooniad.

Brasiilia sobib õieti ainult talupidajatele. Kuid on vajalik, et nende käsutuses oleks umbes 3000 Ekr., kuna neil ei ole loota valitsuselt mingit abi ja nad peavad arvestama ainult oma enese kätetööga. Siin on eelduseks, et nad suudavad elada kõige lihtsamates ja primitiivsemates olukordades ja loobuda aastateks igast luksusest. Need juhused ei ole üksikud, et asunikud veel kümne ja viieteistkümne aasta pärast puuonnides omale raske tööga elu ülalpidamist teenivad, metsas, kaugel iga-sugusest kultuurist, nagu näiteks valitsuskoloonias Candido de Abren Paraná riigis (150 sakslast ja 300 poolakat; lähem posti- ja raudteejaam Ponta Grossa 220 km.; väga halvad liiklemis-olud, selle tõttu mingit müügivõimalust; kuue aasta eest malaaria-epideemia).

Soodsamad on olukorrad Tšiilis väljarändavale talupojale. Tšiili vabariik, pindalaga 751.605 rkm., on ligi nelikümmend korda suurem Eestist, kuna ta elanikkude arv on kõigest 4,7 miljonit, s. t. kõigest 4 korda suurem kui Eestis. Sellest arvust langeb 700.000 pealinnale Santiagole. Ta ulatus põhjast lõunasse on üle 4219 km. (see on umbes vähemaa Skandinaavia põhjati-pust kuni Kaironi). Tšiili jaguneb kolme

tsooni. P.-Tšiili on sademete- ja taimevaene. Siin on salpeetritööstuse asukoht. Kesk-Tšiilis on paras kliima. Kordiljeeride vahel asuvad äärmiselt viljarikkad orud. Lõuna-Tšiilis on P.-Euroopa kliima ja palju sademeid. Elanikkond põlvneb suuremalt jaolt hispaanlaste segust pärismaalastega. Viimaseid (araukaanlasi) leidub veel Lõuna-Tšiilis. Elanikkond maal seisab veel väga primitiivsel kultuuriastmel, vastuoksa elanikkonnale linnades, kus leiame moodsamaid saavutusi.

Maa peamised tooted on: salpeeter, jood, vask, hõbe, puuvili, põllumajanduslikud saadused, vill. Tööstuse peakeskkohad on Santiago, Valparaiso, Antofagasta, Valdivia ja Concepcion. Liiklemisolud — laevasõit, raudteed, tänavad (õhuühendused) on head ja arenevad järjekindlalt.

Tublid käsitöölised leiavad normaalse majandusolukordade juures häid võimalusi; kuid neil peab olema veidi raha kohaotsimise ajajärguks. Äriteknijad peaksid sõitma Tšiilisse ainult kindla lepingu alusel, kuna neid tööjõude on seal küll. Põhjaliku keeletundmise nõue on iseenestest mõistetav.

Põllumajanduse asukoht on Kesk- ja Lõuna-Tšiili. Siin on suuri, väga viljarikkaid maa-alasid. Valitsus püüab neid maa-alasid produktiivselt majandada.

Eelmise presidendi Ibanez'i all soodustati väga sisserändamise- ja asundamisepoliitikat. Valitsus võttis tarvitusele kõik abinõud, et sisserändavatele põlluharijatele võimalikult vastu tulla. Kolooniateseaduse jõusseastumisel 1928. a. kutsuti ellu kolonisatsioonikassa (Caja de Colonizacion Agricola). See on riiklik instituut, mis valitsuse kapitaliga — aastas 20 miljonit peso't (umbes 15 milj. Ekr.) — plaanikindlalt asundab kolooniaid. Maa-alasid annab riik või neid ostab Caja. Caja ostab ära harilikult suuremad talud (haciendas ehk fundod), mida ei majandata ratsionaalselt. Niisuguseid talusid võib Caja valitsuse nõusolekul ka sunniviisil võõrandada, vastava tasu eest. Valitsus teostab põhimõtet tõsta

põllumajanduse toodangut, et suuta võistelda eksportmaadega. Juba praegu on olemas terve rida niisuguseid hiljuti loodud kolooniaid, mis on Caja poolt partsellitud ja korda seatud (kanalisatsioon, elamud, tallid, istandused jne.), et neid soodsail tingimusi müüa kolonistidele. Müügihind oleneb suurusest ja asukohast. Kesk-Tšiilis, kus on kindlasti parim maapind ja paremad liiklemisolud, on üksikud partsellid keskmiselt 10 kuni 12 ha suured; lõunas, kus tegeletakse rohkem karjakasvatusega, 150 ha ja veelgi suuremad. Santiago provintsis maksab 10 ha suurune partsell ilusa elamu, tallide ja puuviljaistandusega 80.000 kuni 100.000 pesot*). Kolonistil tuleb sisse maksta 10%. Ülejääk tuleb tasuda — alates kolmandast aastast — 33 aasta osamaksumedega. Caja toetab asunikke esimesil aastail nõuga ja krediidiga toiduainete, masinate, loomade ja seemnete muretsemiseks.

Tuleb eraldada kahte liiki kolooniaid. Esimesse liiki kuuluvad kolooniad, mis on Caja poolt ostetud või mis on talle riigi poolt üle antud, ning millele ta on püstitanud elamud ja ehitanud kanalisatsiooni, puuvilja-istandused, tee- ja piirialad. Asunikud moodustavad kinise terviku ja peavad töötama võimalikult ühe plaani järele. Peaasjadikult tuleb kõne alla puuvilja ja aiavilja kasvatamine. Kolonistid peavad moodustama ühe ostu- ja müügiühingu. Kooli, kiriku, seltsimaja, konservivabriku peab Caja pärastpoole ehitama. On tähtis, et Caja ei ole äriiline ettevõte. Ta töötab ilma tuluta. Valitsemise kulud kannab riik.

Teine liik kolooniaid esineb ainult lõunas, allpool Bio-Bio jõge. Siin on kõne all enamalt jaolt metsarikkad maaalad, mis valitsus üle annab Caja'le. Kuna esimese liigi juures kolonist leiab

*) Eesti rahas (Ekr. 60.000—75.000) on see õige suur summa ja meie talude hindadega võrreldes väga kallis. Kuid tuleb arvestada, et talu tasuvus või sissetulek on seal ka hulga suurem.

ceest sooja pesa, peab siin maa-ala alles kultiveeritama. Selle eest muidugi ei maksa maa siin mitte midagi või maksab õige vähe. Nagu esimesegi grupi juures, püstitab Caja ka siin ehitised. Ka võimaldatakse siin laenu. Valitsus aitab iga kolonisti võimaluse piires, mis ei tule ette vist üheski teises riigis sel määral. Esimene liik kolooniaid tuleb kõne alla nende isikute juures, kelle käsutuses on mõningane kapital, kuna teise liigi juures on tarvis veidi vähem kapitali, aga väga, väga palju tööd, kuni maapind on muudetud viljakandvaks. Mõlemal juhul aga on vähegi normaalsetes olukordades väljapaateid edasijõudmiseks. Siin oleneb palju üksiku isiku individuaalsest võimest töötamisega ühe või kahe aastakümne jooksul tagasihoidliku jõukuse saavutamiseks.

Musterkolooniaiks võib nimetada Tšiilis saksa kolooniat *Penaflor*. Ta võtab oma alla maa-ala 7 rkm. suuruses ja asub ainult 30 km. lõuna-läänes pealinast Santiago. Kolooniat läbib raudtee Santiago-San-Antonio-Cartajena, mis viib merekaldani. Idapoolset külge piirab vastehitatud betoontee, mis viib Santiagosse San Antonio sadamasse. Tagaplaanil, umbes 50 km. kauguses, paistavad lumega kaetud Kordiljeeride tipud. Läänes on koloonia piiriks Mapocho jõgi. Põhja ja lõuna pool on org lahtine. Mapocho jõest läänepool asub mitte kaugel väga elavalt külastatud väljasõidukoht *Penaflor*, millele koloonia võlgnebki oma nime. Santiagosse jõuab omnibusega või raudteel 40 minutiga.

Koloonia püsib 1930. a. alates. Hapag-aurikutega „*Heluan*“, „*Rhodopis*“ ja „*Nitokris*“ tulid kolooniasse esimesed asunikud, peaaegu kõik baierlased. Need asunikud leidsid oma partsellidel eest juba ilusad elamud, samuti tallid jne. Ka oli mõnele hektaarile istutatud virsikupuid, millele lisaks ühe aasta jooksul tuli üks ha pirnipuid. Tarvilised põllutööriistad, seemned, loomad ja ka vajaline kuuline majapidamisraha laenati *Caja* poolt, nagu see osalt ka

veel tänapäevgi sünnib. Ostuhinnad kõikusid 80.000 ja 90.000 peso vahel.

Koloonia koosneb 43 partsellist á umbes 10 ha. Kolooniat läbib keskelt 4½ km. pikkune lai, viljapuudega piiratud allee. Keskkohas asub suur plaza (turuplats), millel seisab ilus kool õpetajakorteriga. Plats jätab väga koduse ja puhta mulje; ta õnnistati sisse novembris 1930. a. president *Ibanez*'i poolt. Lastele antakse saksa- ja tšiili-keelset õpetust. Viimasel ajal on sisse seatud ka täiskasvanuile tasuta õhtused keelekursused. Lähemal ajal tehakse algust väikese katoliku kiriku ehitusega. Väikene kapital selleks on juba olemas. Kolonistide toetuseks palkas *Caja* valitseja. Kasvatatakse peamiselt puuvilja, aiavilja, kartuleid, meloone, maisi, ube, herneid, sibulaid jne. Sademete täieliku puudumise tõttu suvel tuleb maa kunstlikult niisutada. Sissetulekud on kahekordse löikuse juures head. Muidugi on tarvis teha väga palju tööd, milleks tuleb palgata tšiili töölisi. Turustamise küsimus on pealinna läheduse ja moodsate transporttingimuste juures täiesti lahendatud. Kahjuks mõjub tugevasti müügihindadele praegune salpeetrikriis ja ühenduses sellega töötaolu, nii et kolonistid on veidi petunud esimestest löikustest. Kuid üldiselt loodetakse peatset olukordade paranemist, eriti, kuna valitsus kõik teeb, et raskustest üle saada. Nii, näiteks, asutas valitsus töötatööliste koloonia. Ka tuleb sel raskel ajal *Caja* kolonistidele väga vastu, näiteks osamaksude edasilükkamisega ja krediidiga. Valitsuse vahetusega pole midagi olulist muutunud kolonisatsioonipoliitika kavas.

Üldiselt on kolonistid *Penaflores* oma eluga õige rahul. Kliima on hea ja terve, kuigi termomeeter tõuseb vahest kuni 50 kraadini. Harjutakse sellega, eriti, kuna peale lõunat tekib mõnus meretuul. Oma raske töö kõrval leiavad kolonistid ka siin ja seal tunnikese puhkust. Väga elav külaliste tung *Penaflores* aitas kaasa, et mõned kolonistid on endale asutanud kohvikud.

Eestlased üle maailma pühit- sesid Välis-Eesti päeva.

Ülemaailmlise Välis-Eesti päeva korraldamine 24. novembril s. a. leidis head vastukaja nii kodumaal kui ka väliseestlastes. Organisatsioonid haarasid päeva korraldamise ettepanekust agaralt kinni ja pühit-
sesid seda aktuste ja pidustustega.

KODUMAAL.

Kodumaal algas Välis-Eesti päev tege-
likult juba reedel, 23. nov., kus Tallinna
ringhäälingus kella 7—8 õhtul oli Välis-
Eesti tund. Esines pooltunnilise kõnega
väliseestilise liikumise ülesannetest ja Vä-
lis-Eesti päeva tähtsusest V.-E. Ühingu abi-
esimees Ed. Riisman, kes lühidalt
märkis Välis-Eesti liikumise seniseid saa-
vutusi ja tulevase ülesandeid. Nimetatud
kõne oli öieti neljas ja viimane loengute
sarjas, mida Ed. Riisman novembrikuu
jooksul raadioringhäälingus Välis-Eesti
üle pidas. Kõneleja märkis, et meie ei
olekski nii väga väike rahvas, nagu meid
harilikult peetakse, kui meie oma „kvanti-
teeti“ suudame asendada „kvaliteediga“.
Kui meie kord kvaliteedilt jõuame sellele
järjele, et eestlane olla on au asi ja
eestlane olla, tähendab olla parem, tar-
gem ja suursugusem, siis ei pruugi meil
oma Eesti piirjoont märkida vaiadega kuski-
l Läti või Vene piiril, vaid me võime kõnele-
da sellest vaimsest Suur-Eestist, mille piireks
saab olla vaid maailm.

Kõnele järgnesid Riia ooperi primadon-
na pr. Liberts-Rebase päevakohased
lauuettekanded.

Kolmandaks kandis ette „Kalju“ sega-
koor hra Roosmani juhatusel hea hooga ja
kaasakiskuvalt väliseestlastele V. Leemetsa
poolt pühendatud laulu „Võõrsil“, mille et-
tekanne nõuab suurt kunstilist vilumust ja
millega koor hästi tuli toime, siis samuti
päevakohase K. Türrpu „Ei mul ole isama-
ja“, ja Mari Kulli „Kodu kaitseks“.

Koori ettekanded liigutasid pisarateni
kuulajaid, kes juhuslikult viibisid ettekan-
de ajal stuudios. Pr. Liberts-Rebane püh-
kis vargi silmist pisara — see oli vää-
ruslikuim pisar: pisar kodumaale! Loode-
tavasti mõjusid laulud samuti ka kõigile
kuulajatele väljaspool.

Laupäeval peeti koolides Välis-Eesti
päeva puhul lühikesi aktusi, kus selgitati
Välis-Eesti liikumise tähtsust. Noored või-
vad palju kaasa aidata meie Eesti ülemaa-
ilma laialipaisatud pere koondamisele, alus-
tades kirjavahetust Välis-Eesti noortega ja
läkitades neile kodumaiset kirjavara. Sel-
lepärast oli aktusel suur tähtsus. See is-

tutab ühtlasi ka varakult juba noortesse
kohusetunde, et kui ka nemad kord tulevi-
kus veerevad võõrsile, siis jäävad nad ikka
eestlasteks ja töötavad oma rahva kasuks.

Õhtul oli hoogne kontsertball Seltskond-
likus Majas. Ballil viibis palju endisi vä-
liseestlasi, eriti neid, kes viimase aasta
jooksul Ameerikast saabunud. Ettekanne-
tega esinesid jällegi „Kalju“ segakoor ja
pr. Liberts-Rebane. Neile lisaks ül-
latas oma suurte võimetega 10-aastane
viuldaja Eevi Liivak, kes täie õigusega
võib pretendeerida imelapse nimele. Pr. A.
Kruull ja tenor K. Ots esinesid laulu-
dega. Klaveril saatis hr. O. Enkelberg.
Hea pidu tuju löid oma dialoogiga ja lau-
ludega „Ameerika onu külas Eesti taadil“
„Estonia“ teeneline näitleja Paul Pinna
(Eesti taat) ja A. Eskola (Ameerika
onu).

Hiljem tantsu vaheaegadel esinesid veel
tuju tõstmiseks moodsate lauludega A. Es-
kola ja A. Rinne. Üldise vaimustuse teki-
tas väikese 9-aastase Maimu Treieri
ootamata esinemine väliseestlastele pühen-
datud lauluga.

Välis-Eesti päeva puhul saabus kodu-
maale tervitusi ka välismailt. Välis-Eesti
laulukunstnik Jüri Viinamägi saatis tele-
grammilise tervituse, kuna A. J., Helsingist,
on valanud oma soovid alljärgnevasse luu-
letusse:

Lenda meie tervitus tuulte tiivul,
üle merede, mägede, maade!
Sinna, kus Soome lahe kaunimal viirul,
Asub eestlaste isamaa!
Südame-tervitused vih meilt kaasa
Omilt lastelt sulle, oh Eestimaa!
Neilt, kes võõrsil on elu retkel,
Täna koos nüüd suure pidu hetkel!
Meilt pühendusena vastu võta:
Me süda, mõte ja me hing.
Nad ülistust sul üha laulgu,
Nii kaua, kui meis tuksub rind!
Eestlase nime ikka tahame kanda —
See kõrgem olgu meie püüd!
Ohvriks sulle, kas või elu anda,
Kui kutsub selleks meid su hüüd!
Loo armastust oma laste rinda,
Kel võõral rajal astub jalg!
Ärgem unustagem kodupinda,
Kus nooruses meil punas palg!
Las kõlada ka võõral pinnal,
Meie keskel armas emakeel!
Laul sütitagu võimsalt rinnad!
Hinges hõljugu meil Eesti meel!
Koondagu meid sinu lipu läige,



Välis-Eesti päev Kaunases.
Keskel istub seltsi esimees J. Holsmann.

Vendlustundel ta järel sammugem!
Kuigi võõrsil on meie pere väike —
Olgu eestlusel seal kõrgem hind!

Su mälestus meil püha olgu,
Meie unustamatu Eestimaa!
Looja õnnistus sulle osaks tulgu,
Võimsalt püsi, kallis kodumaa!

HELSINGIS.

Välis-Eesti päev, mida H. E. S. oma ruumide puudumisel oli sunnitud pühitsema 23. nov., tõmbas kokku suurel arvul piduriietuses kohalikke eestlasi. Teiste seas olid saadik H. Rebane, saatkonna sekretär Hõbemägi ühes abikaasaga, ja palju teisi auväärilisi seltsi sõpru.

Seltsi esimees h-ra Hart avas peo tervitussõnadega Välis-Eesti ühingule ja väliseestlastele, soovides nende püüetele õnne ja edu.

Välis-Eesti ühingu asutaja liige h-ra Leimer, kes viibis sel korral Helsingis, tervitas Välis-Eesti ühingu nimel Helsingi eestlasi, soovides, et neil jatkuks ühtmeelt ja et nad püüaksid alal hoida kõikjal oma keelt ja rahvustunnet.

Välis-Eesti ühingu liige A. Niilo pidas pikema kõne Välis-Eesti ühingu sihtidest ja püüetest ja mainis neid rõõmustavalt saavutusi, mis ühing oma tegevuse ajal on juba kätte võitnud. Kõneleja valgestas eesti seltside organiseerimistööd laias maailmas, nende muresid ja rõõmusid, nende ülesandeid ja soove jne. Muuseas tõi ta ette väikese episoodi enda kogemustest väliseestlaste organiseerimisel. Kõneleja alaline teenistusekoht on nüüd Turu linnas. Ta palunud sealselt Eesti konsulilt

Turu linnas elavate eestlaste üle andmeid ja nende aadresse. Saanud ligi 30 nime. Ta saatnud neile kutsed kokkutulemiseks määratud kohta. Kutsutuist oli kohale ilmunud 13 eestlast. Eesti keele valdamine on kokkutulnuil olnud nõrgapoolne, kuna neil on puudunud oma ühisteks kooskäimisteks igasugune võimalus. Ei ole selleks ka midagi püütud teha. Kuid nende rõõm on olnud suur, et neid nüüd nii palju oli koos. Otsustatud asutada kohalik eesti selts, muretseda eesti kirjandust ja püüda äratada suikuma läinud eestluse tunnet ka Turu linnas elavate eestlaste keskel.

Minister Rebane pidas lühikese päevakohase kõne. Prl. E. Kõresaar deklameeris hr. A. Jask'i luuletise „Eestile“. Eeskava viimase palana olid ooperilauljanna pr. Meeri Hannikaise soololaulud prl. E. Kõresaare klaverisaatel.

Kõik ettekanded leidsid kuulajate poolt sooja vastuvõtu ja krooniti elavate kiiduavaldustega. Seltsi maja-emand pr. A. Schwalbe hoolitses ühes abilistega teelaua eest. Oli kena ja mugav õhtu.

A. J.

RIIAS.

Riia eestlased pühitsesid Välis-Eesti päeva Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi ruumes. Peoõhtul peeti rida ilusaid kõnesid, kuid kaunimalt kõigest kõlasid laulud kodumaa kunstnikelt.

Peo avakõne pidas Eesti Organisatsiooni-de Liidu Lätis esimees J. Verendel, kes tervitas kõiki kokkutulnuid, kelle hulgas olid Eesti saadik K. Menning, konsulid V. Kruus ja H. Rosenfeldt, Eesti kaitseväge esindaja kolonel Saarsen, Läti-Eesti ühingu

esimees Antons, Läti kaitseväge komandeeritud eesti ohvitserid major Müllerstein ja leitn. Vakker j. t., kokku üle 300 inimese. Avakõne järele laulis R. E. H.- ja A.-seltsi laulukoor Läti hümn. Koosolijale andis üle Eesti valitsuse tervitused saadik K. Menning, kes märkis ülemaailmlise Välis-Eesti päeva tähtsust, mis nüüdsest peale kujuneb teiseks pühaks Eesti iseseisvuspäeva kõrval, mis peab ühendama kõiki eestlasi kodumaal ja võõrsil. Saadiku kõne järgi laulis koor Eesti hümn. Sellele järgnesid kõned V. Ivaskilt teemal: „Välis-Eesti liikumine“ ja V. Kruusilt teemal: „Läti eestlaskonna sihid“. Kõnedele järgnes kontsertosa, mis anti edasi Läti raadio ringhäälingu kaudu. Läti raadioringhäälingu juhatus oli nii lahke ja ühendas sel juhul Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi peosaali ringhäälinguga, nii et nüüdsest peale on võimalik kõiki mainitud saalis peetavaid kontserte üle anda raadio kaudu.

Enne kontserti hr. Verendel andis läti keeles lühikese seletuse raadiokuulajatele Välis-Eesti liikumisest ja -päevast.

Kontsertdiga esinesid eesti kunstnikud M. Taras, tenor, A. Niitof, bariton, ja läti lauljanna prl. O. Blumberg, metsosopran. Neist kõige suurema nii piduliste kui raadiokuulajate kiituse osaliseks sai küll M. Taras, kuid ka A. Niitof omas head häälematerjali ja tema laul oli tehniliselt kõrgel tasemel. Raadio kaudu kontserti kuulanud läti lauluproffessor Jurjans arvab, et lätlastel ei ole nii õrna-kõrge ja imevaba häälega lauljat, nagu seda on M. Taras, kes hellitava-mängleva puhta lauluga igaihe südant ründab. Ta väga soovib, et Taras juba lähemal ajal kontsertdiga esineks nende konservatooriumi saalis. Sama soovivad vist küll kõik Tarase laulu kuulnud, eesotsas Riia eestlastega.

Peale nende esines paari lauluga ka R. E. H.- ja A.-seltsi laulukoor, kelle laulud küll enam ei olnud ühendatud ringhäälingule, kuna antud aeg 45 minutit oli läbi.

Kontsertosale järgnes seltsimaja suures saalis pidusöök, millest võttis osa üle 140 inimese. Banketil, kus valitses elav ja südamlik õhkkond, kõlasid tervitused ja loeti ette V.-E. ühingu tervitusteogramm, mis oli saadetud samal ajal Tallinnas korraldatud Välis-Eesti ballilt. Pidustustest hea hooga hommikuni.

Arn. K.

KAUNASES.

Laupäeval, 24. novembril korraldas Kaunase Eesti Selts Vabariigi Saatkonna ruumides Välis-Eesti päeva, millest peale seltsi liigete ühes perekondadega olid osa võtma palutud ka teised Leedus elavad eestlased-mitteliikmed. Siin on huvitav

märkida, et koosviibijate hulgas oli peale Eesti kodanikkude ka Leedu, Inglise, Schweitsi ja Ameerika kodakondsuses eestlasi-abielenaisi, kes, hoolimata aastaid kestnud eemalolekust Eestist, tunnevad elavat huvi oma vana kodumaa vastu ja valdavad hästi oma emakeelt.

Seltsi esimees J. Holsmann kriipsutas avakõnes alla selle päeva tähtsust väliseestlastele, soovides ettevõtte kordaminekut, kus loodakse uusi sidemeid väliseestlaste ja kodumaa vahel.

Vabariigi saadik dr. J. Leppik, olles ametiasjus Eestis, oli saanud tervitusteogramm.

Ülevaatliku kõnega väliseestlaste liikumisest ja Välis-Eesti ühingu esimesel seltsi juhatusel liige pr. dr. Sinberg-Snieckus.

Peale selle olid kavas eesti helitööd, kirjanduslikud ettekanded ja l-vaatuslik näitemäng.

Välis-Eesti päeva pühitsemine lõppes ühise teelauga, kus omavahelises jutuajamises aeg möödus lõbusasti. Korraldatud väliseestlaste päev jättis igapidi hea mulje kokkutulnuile ja andis seltsi juhatusele hea võimaluse äratada Leedus elavates eestlastes veel elavat huvi kodumaa vastu, jäädes alati ja igalpool eestlasteks.

BERLIINIS.

Välis-Eesti päeva puhul korraldas ka Berliini Eesti Selts meie saadiku härra minister dr. Akeli lahkelt loal ja kaasabil saatkonnas, Hildebrandi tänav 5, aktuse, millele järgnes koosviibimine hanesöömisega õhuühingu (Flugverband) majas, Blumenhof 17.

Eriti rõõmustav oli näha, et sinne eesti koloonia oli ilmunud pea viimaseni aktusele ja sellele järgnevale koosviibimisele.

Kell 7 õhtul, mil algas aktus, oli saatkonda kogunud 50-pealine eestlaste pere, eesotsas minister dr. Akeli perekonnaga, ja äsja Tallinnast kohalejõudnud majandustegelased dir. Virgo ja dir. Reinart välis- ja põllutöömisteeriumist, koos ekspertide dir. Küttiga P. K. „Estoniast“, Piimähiuste Liidu juhatusel esimehe Sikkariga ja E.T.K. prokuristi Reitamiga. Edasi võiks nimetada saatkonna nõunikku Mölderit, saatkonna atasheed Merit abikaasaga, Berliini Eesti Seltsi juhatusel koosseisus: esimees Ed. Riemer, härrad Mägar, Kippasto, prl. L. Sauks, pr. Kuyberg, hra Lossmann, noort andekat pianisti preili Juta Kippastot, lauljanna proua Nina Sokolova-Savi jne.

Aktuse avab minister dr. Akel, rõõmustades võida tervitada esimesel Välis-Eesti päeval nii palju kodumaalasi vaba Eesti pinnal. Täheandab, et tervelt üks viiendik Eesti rahvast asub emigrantidena



Välis-Eesti päev Berliinis.

Istub keskel saadik **F. Ake l**, tema taga seisab nõunik **J. M ö l d e r**, istuvad 4-jas paremalt seltsi esimees **Ed. R i e m e r** ja 4-jas vasemalt V.-E. Ühingu abiesimees **Ed. V i r g o**.

välismaal, mille pärast on tarvis eriliselt kõvu sidemeid luua nende ja kodumaalaste vahel. Mainib sümboliseerivalt, et väliseestlased on nagu suure tugeva tamme oksad. Need oksad peavad aga olema kinnitatud eriliselt tugevalt tüve külge, et oleksid võimelised ammutama sealt elustavat mahla.

Järgmisena astub kõnepulti dir. **V i r g o**, kes, olles Välis-Eesti ühingu abiesimees, toob ühingult parimaid tervitusi Berliini eestlastele.

Selle järgi kõlab **E. Mauringi** loodud „Väliseestlaste laul.“

Järgmisena esineb saatkonna atashee hr. **G. Meri** pikema ja eriti huvitava kõnega Välis-Eesti ühingust, tema tekkimisest ja eelkäijatest.

Välis-Eesti probleem on Eestile suhteliselt vähemalt sama tähtis kui näiteks Saksamaale Välis-Saksa probleem. Juba varakult on hakatud mõtlema sellele, kuidas säilitada kodumaale võõras ümbruses asuvaid eestlasi ja kuidas neid lasta osa saada sellest kõlblisest toest, mida pakub igale eestlasele ta rahvustunne. Küsimuse teravus oli niisugune, et Välis-Eesti liikumine algas õieti palju varem, kui seda suudeti kujundada organiseerituks. Ennegi veel, kui kodumaa pind vabanes võõrastest võimudest, oli sel liikumisel oma apostleid ja märtreid. Kõneleja tuletab meelde oma viimast kokkupuutumist õp. **Niggoliga** Moskvas sügisel 1918, vähe aega enne seda, kui see tuline rahvuslane

langes oma rahvusliku kohusetunde ohvriks. Kui asus 1926. a. tegevusse Välis-Eesti ühing, leidis ta kõigiti vastuvõtliku pinna eest. Mida anduvamalt ja aatelisemalt teotsetes Välis-Eesti ühing, seda kiiremini sulas tema ümber esialgne umbusu jää. Praegu on Välis-Eesti ühing olude kohaselt võimas organisatsioon, sidemetega kõikjal, kus asub eestlasi ja tema huvitava almanaki lugemine peaks igale väliseestlasele olema südameasjaks.

Edasi kõneleja puudutas Välis-Eesti töö sihtjooni. Selle töö esimeseks sihiks on ära hoida väliseestlaste kaotsimineku kodumaale. See kaotsimineku on teostunud mitmel viisil. Väliseestlust on hävitatud füüsiliselt käimasoleva sotsiaalse revolutsiooni ohvrina, neid on hävitatud rahvuslikult võõra keskuse surveavalduse läbi. Üksikud isikud reageerivad sellele viimasele survele mitmeti. Kõneleja on ühendriikides kohanud inimesi, kes ümberrahvustamise survele on 50 aastat suutnud edukalt vastu panna ja samas näinud inimesi, kellest 10 aasta jooksul on kujunenud jankid. Pikapeale on ümberrahvustamist raske ära hoida. Ühendriikide oludes seda pole suutnud teha ükski rahvas. Kuid Välis-Eesti ühing oma tööga võib tugevasti selleks kaasa mõjuda, et keelelisele ümberrahvustumisele ei järgneks vaimline võõrdumine kodumaast. On täiesti mõeldav, et keeleliselt ümberrahvustatud elemendid jäävad vaimliselt siiski kodumaale lähedaks ja ammutavad

ka edasi jõudu rahvusliku tunde kõlblisest salvest.

Rahvuslusele on tehtud etteheide, nagu peituks ta kõlavate sõnade taga haigutav tühjus. See etteheide on ainult siis õigustatud, kui rahvuslikud avaldused piirduvad välispidisega, ilma et nad põhjenuks ajalooliselt põhjendatud rahvuslikul ideoloogial. Eesti asub maalpil, millele ligikaudu iga tähtsam Euroopa sündmus heidab viimata oma varju. Eesti rahvale on seepärast mandri saatuse otsustamisel pandud oma kindel ja vastutav ülesanne. Et täita rahvusluse mõistet sügava ja ajalooliselt põhjendatud sisuga, on ainult vaja juurelda, millised ülesanded on meil lasunud minevikus ja millised ootavad meid tulevikus. Mineviku uurimine näitab meile, et meie praegune rahvuslik tõus omariikluse alusel pole juhuslik ja teenimatu konjunktuurnähe, vaid ajaloolise protsessi paratamatu ja loogiline lõpp. Kõneleja on näiteks leidnud Pariisi arhiivides Krimmi sõja aegseid Prantsuse kirjutisi, milles nõuti juba siis Eesti muistise iseseisvuse jaluleseadmist Venemaa lüüasaamise puhuks; juba siis põhjendati neid nõudeid Euroopa üldiste huvidega.

Kõige selle järgi eestlase rahvuslik uhkus oleks täiesti põhjendatud. Kahjuks pole sellega kaugeltki veel kõik korras. Välis-Eesti liikumine ei või kunagi käsi rüppe panna, eriti mitte niikaua, kui iga väliseestlane, meeldigu tal kodumaa asjade arenemine isiklikult või mitte, ei harrasta tuntud Ameerika admirali ütelist: „Mu kodumaa, olgu ta mis tahes, on mu kodumaa.“

Kõnelele järgneb aktuse muusikaline osa. Kõigepealt esineb noor pianist preili Juta Kippasto A. Lemba „Fantaasiaga Eesti rahvaviisidest“, milline leiab kuulajaskonna sooja poolehoiu. Järgnevalt kannab ette lauljanna proua Nina Sokolova-Savi kolm eesti laulu, millised tulevad kordamisele publiku tungival soovil. Ettekanded lõpevad vägeva Brahmsi „Rapsodia“, ette kantuna preili Kippasto väledail sõrmil.

Aktus lõpetatakse ühise hümniga ja asutakse ülesvõtte korraldamisele. Seni kui fotomees oma aparati korraldab, tõstetakse klaasid päeva tähistamiseks.

Ajanäitaja ületab juba ammugi üheksandat õhtutundi, kui kogu see pere siirdub õhuühingu majja, milline asub saatkonnast kõigest mõnedsajad meetrid eemal. Tuju on kõigil hea, õigemini ülev. Õhuühingu teravitavad mugavad ja kodused klubiruumid.

Õhus hõljub magus ja nii kodune haneprae lõhn, meil kodumaal nii kaunis harilik, kuid Berliinis eriline ja haruldane piduroog. Esialgne nälg kustutatud, hakkab ka veerema jutulõng ja teatakse rääkida,

et keegi sepitsevat peokõnet. Kuna teati nii pool salaja, et Berliini Eesti Seltsi hingel ja vanavaral härra Mägaril olevat sünnipäev, siis ka arvati, et tema see sõnavõtja ongi. Osutuski see tõeks, kuid pidukõne oli palju kurvem, kui seda oodati. Nimelt teatas härra Mägar, et paari päeva pärast lahkub Berliinist jäädavalt seltsi agaram töömees ja nõuandja saatkonna nõunik hr. Mölder, kes olevat määratud Tallinna keskasutuse juure. Härra Mägar tänab teda tehtud töö eest ja palub mälestuseks kaasa võtta oma lemmikult, Berliini Eesti Seltsilt, punased roosid ja jalutuskepi vastavate kuldmonogrammidega. Härra Mölder tänab armsa kingituse eest ja paneb igale liikmele südamele juure muretseda tulevaks aastaks vähemalt üks liige, et teise Välis-Eesti päeva pühitsemisel oleks seltsi liikmete arv vähemalt kahekordne.

Kõrvalruumest kostavad valsihelid ja juba keerlevad parketil nii noor kui vanagi. Ei unustata ka härra Mägari sünnipäeva ja loomulikult ning arusaadavalt ilmuvad vahuviinaklaasid. Need klaasikesed tõstavad veelgi seda nii kui nii ülevoolavat tuju. Siis veel ettekandeid proua Sokolova-Savilt, preili Kippasto klaveril saadetuna, terve rida romansse ja katkendeid oopeleist. On nii mugav ja kodune, et keegi ei mõtlegi enne kojumineku, kui hommik käes.

Ajanäitaja osut viibib kaunis varajasel pühapäeval hommiktunnil, kui lahkuvad viimased külalised. On nagu kahjugi veel lahkuda, sest viibisid ju oma inimeste keskel, ning lõpuks oli see ju ka tüki kodumaa, nii armas, nii soe, nii südamele lähedane...
Leonhard Rankas.

BRÜSSELIS.

Belgia eestlased varakult juba algasid V.-E. päeva korraldamistöödega ja selle tagajärjel, võib öelda, läks V.-E. päev ka hästi korda. Brüsselis asutati isegi toimikond, kuhu kuulus esindajaid Belgia Eesti Rahvusühingust, Belgia Eesti Seltsist ja Antwerpenist Eesti asekonsul hr. Jöfferit. Kahjuks ei tulnud ühisest päeva pidamisest aga midagi välja, sest Belgia Eesti Seltsi esindajad ütlesid ühisest päeva pidamisest ära, mille tagajärjel siis ka seda päeva peeti kahel pool.

B. E. S. korraldas sel õhtul avaliku peoch. de Louvainis „Maison des Brasseurs“ ruumides, mitmekesise eeskavaga, kus pikema kõnega esines hr. Jöfferit, Antwerpeni asekonsul. Omavaheliste osavõtjate arv oleks võinud aga olla suurem, kuna üldine osavõtjate arv oli 60 ümber ja nendest paarkümmend belglast.

B. E. R. Ü. pidas omavahelise koosviibimise ch. d'Yxelles Café de la Paix ruumes,

kuhu oli üle 20 inimese tulnud ja millest peale ühingu liikmete osa võtsid ka asekonks. hr. Jöffert, Antverpeni Läti konsul Râcenis, hr. Grognard, Brüsseli Scharbecki linnaosa linnapea kabineti ülem, kes tuntud kohapeal suure eestlaste sõbrana, ja prl. Gutman, Brüsseli Eesti konsulaadi sekretär. Päevakohase kõnega esinesid V.-Eesti Ühingu usaldusesindaja hr. Kondor ja B. E. R. ü. esimees hr. Kalman.

Keskpäeval kõneles Brüsseli raadios hr. Grognard Eesti üle ja selle päeva tähtsusest. Kõne algul ja lõpul anti edasi paar pala eesti muusikast.

Asekonksul hr. Jöfferti vahetalitusele anti ka Antverpeni raadios edasi eesti muusikat heliplaatidelt, mis kestis ligi tund aega. Antverpeni ringhäälingu juhataja tähendas, et see on esimene kord Belgia ajaloos, kus edasi antakse eesti muusikat.

NEW YORGIS.

New Yorgis Eesti Haridusseltsi poolt 25. novembril korraldatud Välis-Eesti päev läks üllatavalt hästi korda, tõmmates kokku isegi hulga sarnast rahvast, kes võrdlemisi harva seltsi külastab, andes tõenduse, et New Yorgi eestlased uut kiiduväärt algatust kõigiti toetavad ja selle tähtsusest aru saavad. Huvitav kava, milles olid seltsi laulukoori ja tantsutrupi esinemised, konsul Kuusik'u ja Am. Eesti Liidu esimehe J. Annusson'i kõned ning ühevaatusline näidend „Kalevi poja kojutulek“, kujunes kõigiti päevakohaseks. Eeskavale järgnes tants.

Avades Välis-Eesti päeva, andis hra Kuusik edasi Välis-Eesti ühingu New Yorgi usaldusesindajana kõikidele Ameerika eestlastele ühingu tervitused selle päeva puhul. Omas kõnes tõi ta esile selle päeva tähtsuse nii eestlastele Eestis kui ka väliseestlastele enestele, tähendades muuseas: „Selle ärganud rahvustunde tunnususeks väliseestlaste hulgas olgugi meile kõigile igal aastal see Välis-Eesti päev. See päev tuletagu eriti meelde kõikidele väliseestlastele nende rahvast ja andku uut hoogu ühiseks tegevuseks väliseestlaste organisatsioonides, nagu seda on New Yorgis Eesti Haridusselts. Ainult täie osavõtuga seltsi tegevusest võime meie saada rahuldust meie rahvustundele, mis meie kõikide hinges peitub, ja üks meie sihtidest peab olema see, et Eesti nimi ja eestlased saaksid tuntud ja lugupeetud üle maailma, et võiksime täie rahuldustundega ütelda: meie, väliseestlased, oleme selleks kaasa aidanud.“

Ameerika Eesti-Liidu esimees hra J. Annusson kõneles liidu sihtidest ja tegevusest, ning andis äärmiselt huvitava ülevaate rahvustunde kasvamisest.

HARBIINIS.

Välis-Eesti päeva pühitsemisest Harbiinis, konsulaadi ruumes, võttis osa 45 eestlast. Konsulaat oli pidule vastavalt Eesti värvides ja lippudega kaunistatud.

Välis-Eesti liikumise arenemise üle esines h-ra A. Philatov referaadiga, millele järgnes Eesti hümn. Peale selle oli h-ra R. Grünbergi kõne Eesti poliitiliste sündmuste ja majanduslise edu üle möödunud aastal. Viimase ettepanekul lauldi ühiselt Riigivanema h-ra K. Pätsi ja Vägede Ülemjuhataja kindral Laidoneri auks ja tervituseks „Nad elagu“.

Avalikkudele ettekannetele järgnes ühine õhtusöök, tantsu ja muude lõbustustega, mis ligi hommikuni kestis.

Nii huvi poolest kodumaa ja Välis-Eesti ühingu vastu kui ka üleüldise sõbraliku ja lõbusa tuju poolest peab seda õhtut küll üheks eeskujulisemaks lugema.

Nimetatud õhtu tähtsamaks sündmuseks oli Harbiini Välis-Eesti osakonnale alusepanemine Mandshuuria Eesti Seltsi juures. Esialgu andsid endid üles liikmeks astumiseks 14 isikut, kes oma hulgast valisid välja 5-liikmelise komitee, nimelt: pr. A. Bardini, hr-ad A. Lõhmuse, R. J. Grünbergi, G. Pedai ja A. Philatovi, ülesandega ühendusse astuda V.-E. ühingu juhatusel Tallinnas tarviliste juhtnõuete saamiseks ja nende elluviimiseks.

SAKU OLLETEHASE

A-S.

õlu ja mõdu

Pealadu:

Tallinn, Suur Kloostri 10/12.
Telefonid 437-36, 437-38.

Eesti majandus 1934. a.)*

**Kriis jõudis pöördepunkti 1933. aastal. — Parane-
mine kõikidel aladel. — Väljaveo tunduv tõus. —
Põllusaak hea. — Tööstustes tööliste arv kasva-
nud. — Tööpuudus kadumisel.**

Eestis andis majanduskriis end tera-
vamalt tunda alles 1930. a., kuna pal-
jud teised maad juba tunduvalt varem
kriisi all kannatasid. Olgugi et ka sel
aastal mõnedel üksikutel aladel tege-
vus veel päris edukalt edasi kestis,
langesid hinnad ometi õige tunduvalt
ning selle tõttu vähenesid ka rahalised
läbikäigud. Kui arvestada turutoodan-
gu väärtust rahas, siis võib öelda, et
1929—1932. a. langes turutoodangu
väärtus — ligikaudse arvestuse järele
— 250 milj. kroonilt 135 milj. kroonile.

Eesti majanduselule on üldjoontes
alati mõju avaldanud majanduslik olu-
kord muus maailmas. 1933. a. teisel
poolel paranes majanduslik olukord
väga paljudes riikides, kuna teistes ri-
kides, kus ei olnud märgata olukorra
paranemist, jäi siiski allaminek seisma.
Hinnad tõusid osaliselt, toodang suure-
nes, töötaolu vähenes. See üldise majan-
dusliku olukorra paranemine ei jätnud
mõju avaldamata Eesti majanduselule,
ja nii võib märkida, et 1933. a. teisel
poolel algas Eestiski majandusliku olu-
konna paranemine, mis kestis ka 1934.
aastal. Muidugi aitas sellele parane-
misele palju kaasa rida siseriiklikke
tegereid.

Ühenduses maailmaturu paranemise-
ga muutus 1933. a. teisel poolel Eesti
metsakaubandus elavamaks ja tõusid
ka Eesti põllumajandussaaduste hin-
nad eksporditurgudel.

Siseriigiis aitasid majandusliku olu-
korra paranemisele kaasa põllumajan-
duse abistamiseks tarvitusele võetud
abinõud ning laenuprotsendi alanda-
mine.

Praegusel ajal võib märgata olukorra
paranemist kõigil tähtsamatel aladel.

*

Erilise huviga vaatleme Eesti välis-
kaubandust, kuna sel on Eesti rahva-

majanduses väga suur tähtsus, suurem kui
paljudes teistes suur- ning väikeriikides.
Nii hästi põllumajandus, mis toodab roh-
kem kui siseturg tarvitab, kui ka tööstus-
alad, mis töötavad oma maa toorainetega,
võivad areneda ainult siis, kui neil on
küllaldasid ekspordivõimalusi. Väliskauba-
duse laienemine või kitsenemine annab end
kohe tunda mitte ainult nende majandus-
harude tegevuses, mis töötavad otsekohe
ekspordiks, vaid ka neis tööstustes, mis
varustavad oma saadustega siseturgu.
Väliskaubanduse laienemise või kitsenemi-
sega suureneb või väheneb ka meie sise-
turu läbikäik.

Suurim läbikäik väliskaubanduses oli
1928. a. Kriisiaastatel see läbikäik vähe-
nes, et jälle suurenda 1933. a. teisel poolel,
mil rahakursi muutus aitas väliskauba-
banduse läbikäiku tõsta. Võrreldes eel-
mise aasta vastava poolega tõusis ekspordi
koguväärtus 1933. a. teisel poolel 34 prots.,
1934. a. esimesel poolel 81 prots.; sisse-
veo koguväärtus tõusis vastavalt 41 prots.
ja 82 prots.

1934. a. tõusis väljavedu õige tunduvalt.
Tähelepanu väärrib saavutatud väljaveo
ülekaal. 10 kuu jooksul veeti kaupu välja
57,8 milj. kr. väärtuses, sisse aga 45,1 milj.
kr. eest. Väljaveo ülekaal oli seega 12,7
milj. krooni. Peab tähendama, et 1934. a.
põllumajandussaaduste väljavedu tundu-
valt vähenes, kuna toor- ja poolvalmisai-
nete väljavedu tunduvalt tõusis.

*

Sisekaubanduse läbikäik on tun-
duvalt suurem väliskaubanduse läbikäi-
gust. Tagasimineki sisekaubanduses oli
kriisiaastatel suhteliselt väiksem kui vä-
liskaubanduses, sest hinnad püsisid kõrge-
mad ning teatavate kaubaliikide mineki ei
vähenenud ka kuigi tunduvalt.

*

Põllumajanduses oli käesoleval
aastal põllumajandussaaduste kogusaak üld-
diselt hea. Eelmise aasta saagist oli see
17% võrra suurem. Üldse peab tähendama,
et põllu- ja rohumaa kogusaak kriisiaas-
tatel pole langenud. Nii oli aastatel 1930
—1934 kogusaagi keskmine umbes 10 prots.
kõrgem kui eelmise viie aasta (1925—
1929) jooksul. Isegi 1932. ja 1933. a., mil

*) „Konjunktuur“ nr. 1, 1934. a., and-
metel.

kogusaak oli kõige madalam viimase viie aasta jooksul, ületas ta ikkagi veidi 1925.—1929. a. kogusaagi keskmise.

Hea viljasaak käesoleval aastal aitab kindlasti parandada põllumajanduse olukorda, olgugi, et põllumajandussaaduste hinnad tootmiskulude seisukohalt on veelgi liig madalad.

Viimastel aastatel on külvipindu järjest laiendatud, mille tõttu ka toiduviljade saak on järjekindlalt tõusnud.

Varematel aastatel oli siseturu toiduvilja tarvitus umbes 250.000 tonni aastas. Viimase viie aasta jooksul tõusis aga toiduvilja saak keskmiselt 264.000 tonni peale aastas, seega toodeti rohkem, kui siseturg vajab. Onneks leiti ülejääkidele ekspordivõimalusi.

Põllumajandussaaduste minek siseturul vähenes 1931. ja 1932. a. ja 1933. a. esimesel poolel, kuid on peale selle jälle vähe tõusnud. Sisseveo kitsenduste tõttu viimasel ajal on suurenenud eriti teravilja ja rasvaainete müük siseturul. Ka aiasaaduste minek on laienenud siseturu nõudmise suurenemise tõttu. Muutused siseturu tarvituses on siiski võrdlemisi väikesed. Kui põllumajanduse sissetulekud kõiguvad, siis on see tingitud peamiselt põllumajandussaaduste hindade kõikumisest.

Põllumajanduse olukorra paranemisele aitas tunduvalt kaasa lühiajaliste kõrgeprotsendiliste laenude ümberkorraldamine pikaajalisteks ja madalaprotsendilisteks. Kuigi selle abinõu mõju annab end tunda ainult põllumajanduse ühes osas, ei saa seda siiski mitte alahinnata.

Nii on põllumajanduse seisukord 1934. aastal kindlasti paranenud, võrreldes kahe eelmise aastaga. Kui 1932. a. ja 1933. a. esimesel poolel oli märgata tootmis-
*
innu langust ja talupidamises tehti enamasti ainult kõige hädavajalisemad tööd, siis 1934. aastal talupidamises ei tehtud mitte ainult jooksvaid töid, vaid tehti ka töid, mis nõuavad teatud kapitali mahutust, nagu maaparandused, rohumaade kultiveerimine jne.

Tööstuses on märkida, et tööstusliku tegevuse õitseage Eestis oli 1928. ja 1929. a. ning 1930. a. esimesel poolel. Kõrgendatud tollikaitse tõttu tõusid heale järjele eriti need tööstusharud, mis varustasid oma saadustega siseturgu. Ka eksporditööstus püsis heal järjel; mõned harud, nagu tselluloositööstus, isegi tõstsid järjest oma toodangut. 1930. a. teisel poolel aga halvenes järsult seisukord nii ekspordikui ka siseturutööstuses.

Tegevuse vähendamine tööstuses on alati seotud suuremate raskuste ja kahjudega. Tegevuse vähendamisega jääb üks osa tööstusse mahutatud kapitalist kasuta-

mata, kuna kapitalil lasuvad kohustused jäävad aga endiselt püsima. Töötaolu kasvab, tööstusel tekib krediidiraskusi, tootmiskulud tõusevad jne.

See tööstusliku tegevuse langus kestis kuni 1933. a. esimese pooleni. 1933. a. teisel poolel oli märgata juba väikest paranemist. See paranemine siiski ei toonud tööstuslikku tegevusse järsku hoogu, sest tegevuse uuesti laiendamine pidi sündima järk-järgult ja nõudis aega: tuli muretseda tooraineid, tuli hankida tellimisi jne. Hoogsamaks muutus tööstuse tegevus 1934. a. jooksul.

Võttes aluseks tööliste töötundide arvu, vähenes tööstuse tegevus alates 1929. a. kuni 1932. a., kokku üle 18 milj. töötunni ehk 30 prots. võrra. Loomulikult oli langus suhteliselt suurem eksporditööstuses, nimelt 39 prots., kuna töötundide arvu langus siseturu tööstuses oli ainult 19 prots.

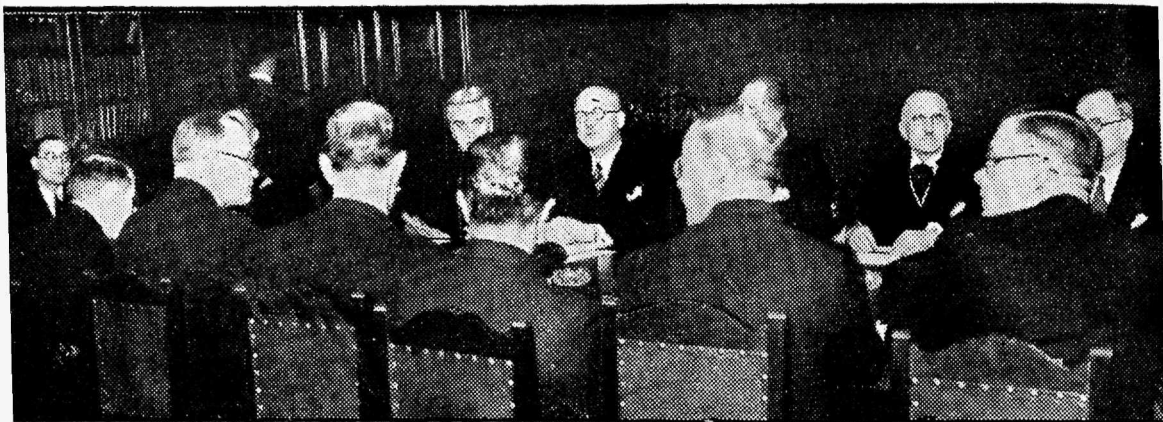
1934. a. oli tööliste arv suurtööstuses tunduvalt suurem, kui kahel eelmisel aastal. Eriti suurt tööliste arvu tõusu oli märgata puutööstuses, peamiselt selle tõttu, et saeveskites tegevus tunduvalt laienes. Metsatööstuse tegevus laienes teatud määral juba 1933. a., kuid eriti elavaks muutus ta 1934. a., mil metsa töötati üles palju enam kui eelmisel aastal, kuna välisturu olukord sel alal oli meile võrdlemisi soodus. Tugevat tõusu võis tähele panna ka tekstiiltööstuses, kuna Eesti tekstiilkaupadele leiti ekspordivõimalusi. Töö laienemisega põlevkiviõli vabrikutes suurenes tegevus ka keemiatööstuses, samuti murdude ja kaevanduste rühmas. Metallitööstuse tegevust aitasid tõsta välis-tellimised.

Peab veel tähendama, et kriisiajal laienes väiketööstuse ja käsitöö tegevus, eriti tekstiil-, naha- ja kehakattetööstuse alal. Väikekäsitöed, mis tihti töötasid ainult ühe perekonna liikmete jõuga, võistlesid päris edukalt suur- ja kesktööstusega, mis on koormatud võrdlemisi kõrgete kindlate kuludega.

*

Töötaolu on pealesõja aastatel muutunud alaliseks nähteks. Töötaolu väljaspool neid — nii öelda — alalisi piire on olnud täiesti ärarippuv üldisest majanduslikust olukorrast. Olukorra halvenemisega suurenes ka töötaolu, majanduselu paranemisega hakkas kohe ka töötaolu vähenema. Raskematel kriisiaastatel — 1932 ja 1933 — töötute arvu aitasid suurendada mitte ainult tööstustöölised, vaid ka töötud maalt, kuna põllumajanduses katsuti palgalist tööjõudu kasutada võimalikult vähe.

1934. a. oli töötuid registreeritud vähem kui eelmisel aastal: jaanuaris 44,3 prots., märtsis 53,2 prots., mais 70,2 prots., juulis 57,1 prots. ning septembris 43,5 prots. Need arvud näitavad, et 1934. a. töötaolu oli kaotanud eelmiste aastate teravuse.



Eesti-Läti-Leedu konverents.

Kodumaa sõnumid.

Poliitiline elu peale riigikogu laiali saatmist 2. okt. s. a. on olnud täiesti vaikne. Oma jutuaajamisel ajakirjanikkudega 22. nov. seletas peaministri asetäitja K. Einbünd, et teistkordselt enam riigikoguga koostööd ei otsita, s. t., et praegust riigikogu enam kokku ei kutsuta. Kuid valitsus katseb otsida koostööd kõigi poliitiliste kihitustega, kes on valmis toetama valitsuse suunda. Enne kui valitsus oma korralises töös ei ole uuendanud Eesti riiklikku korda ja rahvaelu muid avaldusi ja enne kui see töö ei ole lõppenud, ei tule ka uue riigikogu valimisi.

Rahva meeleolu tundub rahulik. On olnud üksikuid katseid levitada pöranda all trükitud vabadussõjalaste riigivastase süuga lendlehti, kuid neil ei ole olnud mõju. Sarnane lendlehtede levitajate protsess oli kohtus harutusel novembri keskel, kus süüalustena olid võetud vastutusele 6 vähemat vabadussõjalaste tegelast, kellest peategelane William Tomingas, trükikoja omanik, mõisteti 2 a. 3 kuuks parandusmajja ühes vastavate õiguste kaotamisega. Teised said vangistust lühemaks ajaks, kuna kaks kaabealust mõisteti kohtulikult õigeks.

11. dets. lõppes teine lendlehtede levitajate protsess, kus peasüüaluseks oli kindral Larka poliitiline „adjutant“ R. Johanson. Sel juhtumisel oli lendlehtede levitamise leidnud aset Viljandimaal. R. Johanson mõisteti 2 aastaks parandusmajja, kuna teised seitse süüalust said parandusmaja ja türmi karistusi lühemaks ajaks.

Rohkesti huvi äratas poliitilistes ringkondades, eriti end. vabadussõjalaste ringkondades, Artur Sirgu põgenemine Tallinna keskvanglast 11. nov. Vabadussõjalaste tegelaste poolt olid ära ostetud paar vangla-

valvurit, kes lasid A. Sirgu õhtusel jalutuskäigul värvavast välja, kus ta teda ootaval autol põgenes. Mootorpaat viis ta Soome, kus ta ulualust leidis Soome poliitiliste mõttekaaslaste juures. Põgenemiseks oli reserveeritud ka Viljandi eralendurite — sakslaste Brasche ja Ungern-Sternbergi lennuk, kes olid ka omal ajal vabadussõjalaste juhtide küüdimehed. Et aga mootorpaadiga põgenemine õnnestus, ei olnud lennuki järgi vajadust.

A. Sirgu põgenemisele ei anta poliitiliselt mingisugust tähtsust. Kuigi Soome poliitilisi põgenikke välja ei anna, ei võimaldata neil ometi teise riigi vastu sihitud tegevust.

Vabadussõjalaste tegelasi on jäänud seni õige vähe vahi alla. Suurem osa on vabastatud kuni kohtu protsessini. Seni on keskvanglas veel 6 vabadussõjalast.

Vabadussõjalastele tundis tugevalt kaasa Tartus ilmuv ajaleht „Vaba Sõna“, kuhu peale vabadussõjalaste häälekandja „Võitluse“ sulgemist oli üle läinud mitmeid selle toimetuse liikmeid. Viimases otsas võttis „Vaba Sõna“ kordkorralt tarvama tooni ja 22. nov. otsustas siseminister selle lehe sulgeda.

*

Välispoliitilises elus omab suure tähtsuse kolme Balti riigi konverents, mis algas 30. nov. ja lõppes 2. dets. s. a. Konverents äratas palju tähelepanu ka välismaal ja selle käiku jälgiti huviga.

Konverentsi tulemustest võiks mainida järgmist:

Konverentsil deklareerisid kolme Balti riigi esindajad nende poolt esindatud riikide heatahtlikku suhtumist idapakti ideele sel

kujul, nagu see kavatsetud, ja kohustust ida-pakti muutmise puhul asuda ühisele seisukohale, s. t. ükski kolmest riigist ei teata oma seisukohta teistest lepinguosalistest eraldi.

Otsustati ühtlustada kolme riigi seadusi tollinomenklatuuri, veksl-, tšeki- ja konkursi suhtes.

Tunnistati põhimõtteliselt vajaliseks arbitraaži ja lepituskomisjoni loomine, et võida rahulikul teel lahendada võimalikke tekkinud tüliküsimusi.

Ka otsustas konverents korraldada kolme Balti riigi välispoliitilist koostööd alaliste diplomaatlike esinduste kaudu välisriikides. Kui üks kolmest riigist võtab osa mingist rahvusvahelisest konverentsist, siis esindab ta tihtlasi ka kaht teist. Kui mõnest konverentsist võtab osa kaks riiki, siis üks neist esindab vastaval palvel kolmandat. Kui ühel või kahel kolmest Balti riigist puudub diplomaatlik esindus mõnes riigis, kus kolmandal riigil see olemas, annab kolmanda riigi esindus teistele lepinglastele vastava informatsiooni, et need oleksid kursis poliitilise olukorraga.

Konverentsil võeti vastu otsus, et iga riik kohtleb lepinguosalise rahvusse kuuluvaid kodanikke ning täidab vastavaid koolikontseptsioone kõige heatahtlikumalt.

Kõigi vastavate küsimuste arutamiseks on konverents ellu kutsunud ekspertide komisjonid, kelle teha jääks kogu tehniline töö.

Kolme Balti riigi konverentsil saavutatud tulemuste alusel võib öelda, et vastavad riigid on leidnud õige tee oma koostöö korraldamiseks ja paljude laiaulatuslike küsimuste lahendamiseks.

Nõukogude Liidu ja Eesti vahel sõlmiti 31. oktoobril kaubanduslik kokkulepe, mis on lisaks ja täienduseks 1929.

aasta kaubalepingule. Selle kokkuleppe järgi Eesti võib kolme aasta jooksul müüa Venemaale ja Venemaa Eestisse sisse vedada oma kaupu kindlaksmääratud summa väärtuses.

Vastavalt sellele kuulub kaubavahetus tasakaalustamisele. Nõukogude Liit peab ostma Eestist sama palju kaupu, kui palju ta neid Eestisse müüb.

Selle tasakaalustatud kaubavahetuse raamides Nõukogude valitsus kohustub ostma iga aasta Eestist umbes 2.700.000 krooni eest Eesti kaupu, sellest summast — suurema osa eest — Eesti karjamajanduse saadusi. Võrreldes eelmiste aastatega, tähendab see Eesti-Vene kaubavahetuse tunduvat tõusu, kusjuures suuremal määral tõuseb Eesti eksport, sest Nõukogude import meile on olnud lähemal nimetatud summale, kui Eesti eksport. (1933. a. ostis Nõukogude Liit Eestist 855.000 kr. eest, müüs Eestisse 1.760.000 kr. eest; 1934. a. kohta puuduvad veel andmed).

Kuivõrt ühel aastal kaubabilanss osutub mitte tasakaalustatuks, kantakse puuduv osa järgmise aasta peale ja tasakaalustatakse.

Kokkulepe on sõlmitud 3 aasta peale, arvates 1. jaan. 1935. a., kusjuures mõlemale poolele on jäetud õigus nõuda kokkuleppe revideerimist. Kumbki pool ei saa aga nõuda revideerimist enne 1. dets. 1935. a.

*

Laiema enesemääramise õiguse kirikule annab uus kirikuseadus, mis hakkab maksma 24. dets. 1934. a.

Uue seaduse järele riik võtab oma kaitse alla kiriku nimetuse ja teenistusvormi ning võimaldab kirikuile ja usuühingute liikmeks võlgade sissenõudmise sundtäite korras. Uus seadus näeb ette, et võimalikel oleks põhimäärustes nõutav haridus ja ette-



Tallinna Meestelaulu Seltsi koor välisreisil.

valmistus. Samuti on ette nähtud kaheastmelised kirikukohtud usu ja administratsiooni alal tekkivate vaidluste otsustamiseks. Seadus teeb lõpu ka n. n. „kalendrisõjale“ (Petserimaal, kus pühi peeti vana kalendri järgi) eeskirjaga, et riiklikeks pühadeks tunnustatud pühade puhul jumalateenistuse pidamine võib toimuda ainult seadusega määratud päevil.

Kiriku seadluste ja määruste andmise õigus kuulub kirikupäevadele. Seadlused ja määrused käiksid siseministri kontrolli alla.

Seaduse järele riigi osavõtt vaimulike ametisse määramisel ja vabastamisel piirub ainult järelevalve teostamisega.

Seadus näeb ette kirikute ja nende koguduste ning usuühingute ja nende liitude sulgemise, kui nende tegevus omab avaliku korra või kõlblusvastast iseloomu.

Ilusa ja kuiva sügise tõttu langes vesi Narva jões niivõrra, et Narva kosesel asuvaltel jõujaamadel veest tuli puudus. Nimelt kaotab Kreenholti vabrikust ülejäävat veejõudu Virumaa Elektri aktsiaselts n. n. „väikekontsessiooni“ alusel oma 5000 h.-j jõujaamaga, kus produtseeritakse elektri-voolu, mis varustab Kiviõli vabrikuid, Jõhvi alevit ja ümbrust, Goldfieldsi ölikivitööstust, „Küttejõu“ kaevandust j. t.

Perioodiline veevähendumine koses on tõstnud üles abijõujaama ehitamise küsimuse, mis töötaks auruajol.

Omavalitsuse ajaks oli päevakorras Narva kose jõu kasutamise küsimus, kusjuures arvati, et kosk suudaks varustada elektriga pea terve Eestit. Kose jõudu arvati 60.000 hobusejõule. Praegu on kasutamisel 20.000 hobusejõudu, kuid vahet langevat kose võimsus vee vähesuse tõttu 6000—7000 hobusejõule.

Seega oli Narva kose jõudu optimistlikult üle hinnatud.

Suure huviga oodati sõjalaevade protsessi tulemusi, mis leidis aset detsembri algul ja milles süüalustena olid võetud vastutusele tolleaegne kaitseminister Aug. Kerem ja kindral Joh. Tõrvand.

Riigikohtus kestis asja arutamine suure põhjalikkusega mitu päeva ja 9. detsembril kuulutati otsus. Selle järgi mõisteti mõlemad kaebelused õigeks.

Nagu teada*), süüdistas prokurör kaebeluseid selles, et nemad jätsid tähelepanemata Kljagini fa pakkumise, mis oli suurem Bingi poolt esitatud pakkumisest. Prokuröri süüdistus oli suurel määral rajatud Kljagini firma esindaja Gubini seletusele, mida ta andis eeluurimisel. Kohtus aga rääkis Gubin mitmel korral otse vastu sellele, mida ta rääkinud eeluurimisel, ja nii kohtus sel-
gus, et Kljagini firmast võib olla ei olekski

saanud ostjat. Selle tõttu muutus näiliselt parem pakkumine kahtlaseks pakkumiseks.

Edasi süüdistas prokurör kaebeluseid selles, et laevad müüdi vaheltkaupleja abil ja ei astunud otseühendusse Peruuga, mil puhul oleks võidud laevade eest saada suuremat tasu. Kuid asja lähemal arutusel selgus, et Peruuga otseühendusse astudes Eesti ei oleks võinud olla saanud oma laevade eest sedagi tasu, mis talle nüüd makseti. Kuna Peru esindaja Faura oli huvitatud Bingi poolt talle lubatud altkäemaksust, võeti laevad vastu nagu „kass kotis“, ilma igasuguse komisjonita.

Sellela lõppes see poliitilises võitluses suureks puhutud asi mittemillegagi ja süüdistused jooksid tühja.

Rakvere-Paide rahukogus oli arutusel Balti sakslaste salaorganisatsiooni „Balti Veneluse“ liikmete protsess. Kohus mõistis 27 kaebelusest süüdi 26 meest, määrates neile karistuseks kindlustusvangist 2 kuust kuni ühe aastani. Üks kaebelusest mõisteti õigeks. Nagu kohtus tunnistajate kaudu selgus, on Balti vennad pidanud sidemeid Berliiniga ja organisatsiooni sihiks oli, et sakslus jääks Balti riiges valitsevaks klassiks.

Riigivanema dekreediga pannakse maksma kriminaalkohtupidamise seadustiku maksmapanemise seadus 1. veebruarist 1935. Maksma pannakse kriminaalseadustik, kriminaalseadustiku maksmapanemise seadus, distsiplinaarseadustik, vangistuseseadustik ja kriminaalkohtupidamise seadustik. Samast päevast peavad hakama maksma ka kaitseväge kriminaalseadustik ja maksukaristuse seadus. Kohtutele antakse uued nimetused: kohtupalat nimetatakse kohtukojaks, rahukogud — ringkonnakohtuiks ja rahukogud — jaoskonnakohtuiks.

Riigivanema poolt on dekreediga pandud maksma seadus, mis näeb ette eralduskohtade või n. n. koonduslaagrite sisseseadmist Eestisse. Isikud, kelle tegevus või käitumine osutub hädaohtlikuks riiklikule korrale, peetakse kinni erilistes kohtades, mida määrab Vabariigi valitsus. Süüdlasele võimaldatakse aga ka elama asumine välismaale.

Nimede eestistamise propaganda edeneb sellest ajast, kus ka valitsus seda asus toetama, suure hooga. On asutatud organisatsioonide juures toimkondi nimede eestistamise õhutamiseks. Mõned organisatsioonid on oma liikmelle nimede eestistamise teinud koguni sunduslikuks.

Organisatsioonide esindajaist on moodustatud kesktoimkond nimede eestistami-

*) V. V.-E. Almanak I., 1934., lhk. 17.

se aktsiooni juhtimiseks. Kesктоimkonna juhatuses esimeheks valiti Tallinna linnapea J. Soots. Kesктоimkonna juhatuses liikmeiks valiti Akad. Emakeele Seltsi, Õpetajate Liidu, Eesti Naisliidu, Tartu ja Tallinna üliõpilaskonna, Vallasekretäride seltsi, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Kesклиidu, ÜENÜ ja ERK liidu esindajad.

Ühtlasi kutsutakse ellu maakonna linnades ja teistes suuremates linnades organisatsioonide vahelised aktsioonitoimkonnad, et aktsiooni muuta ülemaailseks.

Akadeemilisel Emakeele Seltsil on koostamisel suurem uute nimede valik ühes nimede eestistamist puutuvate kirjutistega, mis peab hõlbustama nime valikut.

Esimese massilisem nimede eestistamise tähtaeg on nähtud ette 24. veebr. s. a., järgmisel Eesti Vabariigi aastapäeval. Kuna 1. jaanuarist nii esinimede kui perekonnanimede eestistamine sünnib tasuta, siis loodetakse aktsioonile suuri tulemusi.

Tallinna raadio ringhäälingu riigi kätte võtmiseks on hakatud suurt rõhku panema ka ringhäälingu saatetava parandamisele. 1. jaanuarist 1935. a. palgatakse ringhäälingusse 25-liikmeline orkester. Suuremate sümfoonia- ja rahvakontsertide edasiandmiseks palgatakse liisaks neile 10—12 mängijat, kusjuures töötatakse „Estonia“ orkestriga käsikäes. Ühes „Estonia“ orkestriga võib sümfoonia-kontserte edasi anda 70-mehelises koosseisus.

Sõnalisel saatetavas pannakse suuremat rõhku rahva riikliku meelsuse ja rahvustunde tõstmisele. Valitsuse liikmed ja kõrgemad riigiametnikud esinevad iga nädal kord kõnedega oma erialade üle, et luua rahvaga paremat kontakti.

Kõnede tasu on tõstetud kolmekordseks, s. o. 15 krooni pooltunnilise kõne eest.

Kodumaiste päevauudiste ülekande parandamiseks on võetud ametisse alaliselt erilise päevauudiste toimetaja.

Ühtlasi kestab järjekindlalt saatejaama tehnilise külje täiendamine, jaama võimsuse tõstmine ja kuuldavuse parandamine.

Nov. lõpul tegi raske sügistorim üle riigi ränku kahjusid. Arvatakse, et kahjusumma küünib 40-miljoni sendini. Raskemini on kannatanud Narva linn ja ümbruskond. „Kiviõli“ ja teised põlevkivikaevandused on saanud kahju elektrivoolu puudumise tõttu ligi 3 milj. senti, kuna torm hävitas elektrihendused.

1. detsembril sai täis 10 aastat enamlaste mässukatset Tallinnas. Õpimeeduses kogunes umbes 300—350 lööksalklast konspiratiivkorteritesse, kus neid varustati relvadega ja viidi varahommikul

rünnakule valitsus- ja sõjaväeasutisile. Võimahaarang aga ebaõnnestus enamlastel. See oli enamlaste viimane katse oma kanda Euroopasse toetada. Kurva mälestusena sellest verisest hommikust tuleb meelde mässukatse ohvreid selleaegse teedeministri K. Karki ja kol-leitnant Ross-länderiga eesotsas.

1. detsembril tähtpäeva pühitseti üle riigi aktuste ja jumalateenistustega.

Eesti maareform sai 25. oktoobril k. a. 15 aastat vanaks, millist sündmust tuleb pidulikult meelde. Selle töö tulemusena said täieliku äraelamise võimaluse umbes 170.000 inimest, eluasemeid rajati maaseaduse alusel 48.000, kuna nende arv, kes üldse võõrandatud maast saanud kasu, tõusis 400.000 peale.

Mööduval aastal pühitses rida suuremaid kultuurorganisatsioone Eestis oma juubeleid. Nii sai kevadel 15 aastat vanaks Eesti suurim noorsoo organisatsioon ÜENÜ (Ülemaailne Eesti Noorsooühendus). Selle 15 aasta jooksul on ÜENÜ-l üle maa tekkinud ellu ligemale 250 osakonda, kelle kaudu ÜENÜ-l on tunduv mõju noorsoo kultuurilisele arengule.

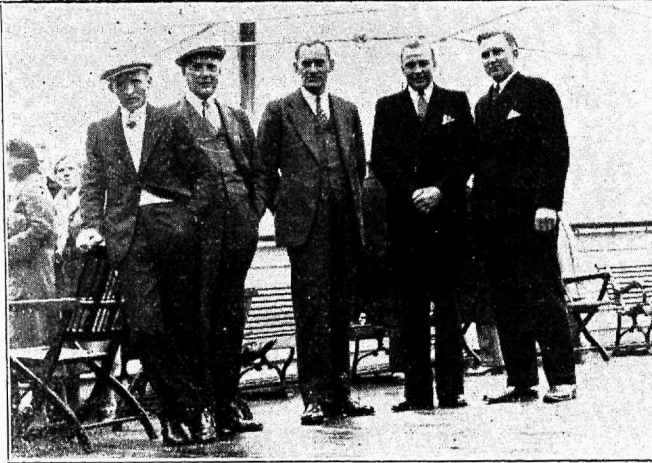
1. novembril pühitses 10 aasta juubelit Eesti Haridusliit, kes on oma ümber koondanud eesti haridusseltsid ja kujunenud nende tegevust juhtivaks keskuseks, varustades sellega lektoritega, instruktoritega, kirjaandusega jne.

3. nov. sai Eesti Ajakirjanikkude Liit 15-aastaseks, mis puhul olid korraldatud suured pidustused.

Oma juubeleid on pühitsenud ka üliõpilasorganisatsioon: Ü. S. „Põhjala“ 50 a., korp! „Sakala“ 25 a., väliseesti korp! „Väinla“ 10 a. juubelit jne.

Oktoobri lõpupoole korraldas Tallinna Meestelaulu Selts 16-päevase kontsertringreisi Kesk-Euroopasse. Koor sai kõikjal hea vastuvõtu ja kiitvate arvustuste osaliseks. Sõlmiti tugevaid sõprussidemeid kõigis neis mais, mida külastati. Selles mõttes oli laulumeele reis suureks propagandaks kogu Eestile.

9. novembril sai Tartu ülikooli rektor prof. Johan Kõpp 60-aastaseks. Peale õpinguid Treffneri gümnaasiumis noormees asus õppima usuteadust Tartu ülikoolis, mille lõpetas 1906. Peale kiriku- ja kooliõpetaja ameti pidamist Võrumaal, Palamusel, Pärnus ja Lauses ta kutsuti ülikooli usuteaduse professoriks ja usuteaduskonna dekaaniks. 1923. ta määrati ülikooli prorektoriks ja 1928. rektoriks. Sünnipäeva puhul valis ülikooli nõukogu ta filosoofiateaduskonna professoriks.



Jahtlaev „Utovana“ meeskond kodumaale jõudes.
 Vasakult: G. Kalm, M. Busch, P. Reimann, J. Meyer ja J. Tõnisson.
 Paremal: Riia ooperilauljanna pr. A. Liberts-Rebane saabub Tallinna.

Kodumaale saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

6. novembril saabusid a/l. „Ebba Munckiga“ New Yorgist Ameerika luksusjahtlaeva „Utovana“ meeskonna liikmed: Georg-Alfred Kalm, Martin Busch, Jakob Meyer, Priido Kasin, Peeter Reiman ja Jaan Tõnisson. Nimetatud eestlastest meremehed olid teeninud mootor-jahil „Utovanal“ 5—10 aastat, sõites terve maailma läbi. Kuna jahtlaev jäi kauemaks ajaks seisma, tõi igatsus kodumaa ja omaste järgi eesti meremehed kodumaale. Ameerikasse jäi mendest vaid hr. Truu. „Utovana“ meeskonnast varemalt kodumaale saabunud V.-E. Almanaki korrespondentliige Karl Jürgens omandas siin laeva „Martha“, kus sõidab praegu kaptenina.

Samal päeval saabusid veel Georg Heng New Yorgist, pärit Saaremaalt ja Jaan Vester oma perekonnaga Brüsselist, kus nad olid elanud kauemat aega. Prl. Fanny Kann tuli Inglismaalt Eestisse.

11. novembril saabus kodumaale kadunud prof. Tobiasi lesk pr. Louise Tobias, keda tuntakse agara New Yorgi eesti seltskonna tegelasena. Pr. Tobias tuli kodumaale tervislikkudel põhjustel ning peatub Tartus oma poja juures.

3. novembril lahkusid kodumaalt, et alustada reisi P.-Ameerikasse, Erich Reis-

sar, kapten Reissari poeg, prl. Alma Järv ja Delila A. Veinert. Viimane on klaverikunstnik ning sõitis Philadelphia. Veel lahkusid kodumaalt novembrikuu jooksul prl. Sprenk ja prl. Kolk, kes sõitsid New Yorki.

29. novembril saabusid Rootsi-Ameerika liini kaudu Välis-Eesti ühingu liige pr. Julie Sööder ja Jaan Käosaar oma perekonnaga. Kodumaale saabuajaid oli sadamas vastu võtmas Välis-Eesti ühingu sekretär.

8. detsembril lahkusid Eestist ning sõitsid Rootsi-Ameerika liinil New Yorki prl. Agathe Vettik ja pr. Leontine Anton. Prl. Vettik sõitis esmakordselt üle suure lombi.

P.-Ameerikasse, Arizonasse, lubas sõita 19. jaanuaril 1935. a. pr. Rosan oma kahe tütreaga.

Hra Leon Erickson ning ta õde pr. Mattocks-Erickson lahkusid kodumaalt 10. detsembril, sõites üle Berliini ja Londoni Sydneysse — Austraaliasse.

Käesolev aasta on olnud õige elav väliseestlaste liiklevuse poolest. Märkida võib, et sel aastal lahkusid suuremalt jaolt need eestlased, kes möödunud aastal ekskursiooniga kodumaale saabusid.



Clevelandi ja Detroiti eestlaste ühine „piknik“ 2. sept. 1934. a. Cedar Point pargis, Ohios.

Organiseeritud Välis-Eesti.

Detroiti eestlaskonna suvine hooaeg.
Sõprussidemed Detroiti ja Clevelandi eestlaste vahel.

D. E. S. „Kodu“ lõpetas oma talvise hooaja suurema avaliku peoõhtuga 28. mail s. a. Suvise hooaja ülesandeks seltsi juhatusele jäi väljasõitude korraldamine. Väljasõidukohtade leidmine geograafiliselt ei tee detroitlastele raskusi, sest 20—30 miili ulatuses ümberringi on kümneid järvi ja rahvaparke, kuhu heade teede kaudu juurepääs kerge. Kuid kõik need kohad on liig rahvarikkad ja ei võimalda eestlastele n. ö. „omaette“ olemist. Oli tarvis leida väljasõidukoht, kus eestlased oleksid võinud tunda end kodustena; kus oleks võinud vabalt teha oma tantsu, laulu ja mängu, ilma piinlikkuse tundeta, et võõrad sind vahivad. Sarnane „omaette“ väljasõidukoht kujunes aga varsti iseenesest — eestlase Charles Olsoni suvituskohas, 16 miili kauguses Detroitist. Juba varematal aastatel siinsed eestlased on teinud mõningaid väljasõite mr. Olsoni juurde, kuid sel suvel kujunesid need sõidud juba päris järjekindlateks. Eriti vanematele inimestele näis koht ja sõidu hõlpsus väga sobivat, nii et suve lõpupoole ei jatkunud enam pühapäevadest, vaid sõideti sinna ka laupäeva õhtutel ja nädala seeski. Et inimesed kohaga olid harjunud, siis selts korraldas ühisedki väljasõidud sinna „Olsoni juurde“. Üldse korraldas „Kodu“ suve jooksul 5 väljasõitu; nendest 3 ülalnimetatud Olsoni suvituskohas (jaani-õhtuga alates), ühe — linna parki ja ühe — kahepäevase ja kaugema väljasõidu — kohtamiseks Clevelandi

eestlastega. Osavõtt nendest lõbusatest koosviibimistest oli alati elav ja neid võis hästi kordalainuks pidada. Viimasena mainitud väljasõit aga jääb detroitlastele kauemaks meelde ja väärrib, et sellest pikemalt kirjutada.

Ühise väljasõidu korraldamise mõtte võeti üles D. E. S. „Kodu“ juhatuse esimehe J. Riisi algatusel. Kirjavahetusega „Kodu“ ja Clevelandi E. S. „Arendaja“ vahel lepiti aja ja koha suhtes kokku ja sõpruskohtamine teostus.

Ajaks oli valitud 2. ja 3. sept. (Labor day) ja kohtadeks Cedar Point, Ohios, 120 miili kauguses, ja eestlase John Kera talu Michiganis, 60 miili kauguses Detroitist. Mõlemad kohad asuvad Clevelandi ja Detroiti vahel.

Pühapäeva, 2. sept. varahommikul algas väljasõit autodel Detroitist; vanemate autode omanikud asusid teele varem ja uute autode peremehed hiljem, sõidukite võimetele vastavalt. Kokkusaamine ja üksteise ootamine oli määratud sõidusihil lõpul, enne ühinemist Clevelandi eestlastega; väike vahejuhtum tõi aga kõik sõitjad kokku juba varem kui kavatsetud. Üks vanem auto ütles üles edasi minemast Toledo linnas (Ohio) ja jäi seisma just haigla ees. Paarist teisest autost kogusid ühessõitnud eestlased tõrkuva sõiduki ümber, et võimaluse korral aidata viga parandada. Samal ajal hakkasid aga ka hilisemad sõitjad ükshaaval järele jõudma ja, nähes tutta-

vaid autosid seismas haigla ees ja inimesi seal ümber askeldamas, lähenesid kokkuni küsivate nägudega, et — kuidas õnnetus ometi juhtus ja keda haiglasse viidi?! — Kui neile aga selgus, et mingit õnnestust-kokkupõrget pole olnud ja ka haigla pole tegemist, siis muutusid näoilmed kohe. Sõitjad tõrkuvast autost jaotati teistele sõidukitele ja jätkati teekonda rõõmsas pühapäevases meeleolus. Matka tuju tõstis veel selgeksmuutunud taevast, mis päikese tõusu ajal oli olnud kahtlaselt pilvine. Nagu sõiduhobuse erkus või loidus oleneb ohjadehoidja meeleolust, nii ka elutu masinavärk, autogi, inimese jala kavatu nagu tunneb oma juhi tahet. Tõttamise kärsitus pani sõidukid liikuma täiel aurul, ja üksteisest mööda kihutati ikka ka — kus sa's muidu seda lõbu saad! Nagu langusõit pulmadel! Ja ega ühes rongis sõitmise püüet (10 autot) polegi hea, võib kergesti juhtuda kokkupõrkeid vastusõitjatega.

Väljasõidu kohtamiskohal, Cedar Point pargis, mis asub Erie järve kitsal poolsaare tipul, olid Clevelandi eestlased juba kohal ja võtsid meid, naabreid, sõbralikult vastu. Ühed-teised olid juba enne tuttavad — jällenägemisel südamlikud käepigistused; teised aga, tutvunedes, olid varsti elavas vestluses, nagu vanad sõbrad kunagi. See juba algusest peale ilmnev sobivus ja kodunemine tõendas, et väliseestlastel ei puudu huvi üksteist näha ja tundma õppida, ning et organiseeritud läbikäimine Clevelandi ja Detroiti eestlaste vahel ei ole võimatu.

Kodusel ja lõbusal meeleolul möödusid tunnid kiirelt. Järgnes ühine sööming vastastikuse kostitamisega, soolaks naljajutte, mille peale C. E. S. „Arendaja“ sekretär John Väli (Valley) eriti oli meister. Siis oli mängu ja tantsu, ja ega kaardimängugi unustatud, katsuti kohe linnina vastu. Nii oli varsti 5—6 tundi möödunud ja tuli asuda ärasõidule.

Enne lahkumist koguneti ühiseks pildistamiseks. Ülesvõttel tekkis vahejuhtum, mis omapärase naljakusega jäi elavalt meelde. Grupi üles seadnud, otsib Sam Busch, näoga aparaadis, ülesvõtteks parajat kaugust ja pahandab, et eelplaani olev känd segab pilti. Nüüd näemegi, et grupi ees asub tugev, umbes 12 tolli jäme ja 3—4 jalga kõrge känd ning laskuva õhtupäikesega heidab inimestele pikka varju. Mujale nihkuda ei näi olevat võimalust, satuksime puude varju. Vaatame nõutult ringi. Äkki tõuseb clevelandlane mr. T., tuleb grupist välja, haarab kännu otsast kinni ja n. ö. „tõstab“ kännu pildist välja. Jahmatavalt ootamata sündis see; uskumatu näis, et pealtnäha veel pooltoorest

kändu võis nii kergelt juurtelt ära tõsta. Tugev kiiduavaldus 60 inimese suust pani ümbritseva pargi rõkkama.

Lõpuks ütlesid seltside esindajad vastastikku tänu ja häid soovet, rõhutades mõlemalt poolt, et algatud läbikäimine kahe linna eestlaste vahel peaks arenema ja kestma. Käepigistused — nüüd on juba kõik head tuttavad — ja parimate soovidega saadetakse üksteist ärasõidule.

Detroitlastele ei olnud aga väljasõit seega veel lõppenud; tõtati õhtuks eestlase John Kera tallu öökorterisse. Mõned Clevelandi eestlased, „Arendaja“ esimehe William Valley'ga (Väli) eesotsas, tulid meiega kaasa, ja sõit läks jälle täiel aurul lahti. Kohale jõuti hilisõhtul, pimedas. J. Kera talu küllalt avar õu oli autosid täis kiilutud ja maja sumises nagu mesipuu. Ühine magamine laudalakas; hommikul värsket kanasupp virkadelt perenaistelt — nii algas ka väljasõidu teine päev ühissõbralikkuse tähe all.

J. Kera tallu on detroitlased varemgi väljasõitused teinud, nii et koht oli enamusele juba kodune; aja möödasaatmist ei olnud tarvis otsida, vaid aeg kadus küllaltki kiirelt iseenesest.

Iseloomult erinev ja muljeterikas väljasõit jääb detroitlastele kauaks veel elavalt meelde.

J. R.

Sydney eesti seltskonna tegevusest

Sydney eesti seltskondlik tegevus areneb hästi, nagu tõendasid ettekanded S. E. S. Eesti Kodu Linda aastapeakoosoleku aruannetest 22. juulil s. a.

Seltsi esimehe hr. V. Peedo seltsitegevuse üldaruandest selgub, et selts on praegust oma 174 liikmega üks suuremaid Eesti välisseltsidest. On püütud säilitada ja edendada seltsi rahvuslikku iseloomu. Juhatus on võtnud tõsiselt noorte organiseerimise küsimuse juba lastest peale, kutsudes ellu laste edustusegrupi. Grupi edukate tegevuse tulemusena on juba lühikese aja jooksul peetud kaks lastepidu, milliste eeskava publiku täielise sümpaatiat võttis. Laulu- ja muusikaring, milline sai uuesti ellu kutsutud, on edukalt esinenud kaksikvartetiga kui ka keelpillide orkestriga. Asutati malering, kus on praegu 17 liiget. Juhatus annetas hõbekarika rändauhinna. Selts astus rahvaste keskseltsi „Rahvaste Sõpruse Ühingu“ liikmeks eestlaste tutvustamise mõttes. Selle ühingu poolt linnasaalis korraldatud kontserdist võttis selts osa laulukoori, rahvatantsudegrupi ja soolo lauludega. Välis-Eesti Ühingu on toetatud jõudumööda. Saadeti ära 25 almanaki aastatellimist, 10 üksiknumbrit ja org. V.-E. albumite tellimine. Välis-

Besti ühingult saabus hra K. Kalamehe kaudu 240 emakeelset teost seltsile annetuseks. Seltsi kassa seisukord on parem, kui kunagi varem ja selts on vaba võlgadest. Hr. Peedo avaldas mõtet, et uus juhatus võtaks arutusele suvila küsimuse, sest suvel, kui seltsi tegevus on soigus, oleks sarnane pubkekodu väga tarviline ja pealegi on kinnisvara kõige parem abinõu seltsi tuleviku kindlustamiseks.

Järgneb teisi aruandeid.

Kassa aruandest selgub, et rahaline läbikäik on tasakaalus naelst. 552.5 üldkassas olid ühes arvatud abiandmise kassa, har-toimk. summad ja kautsjonid naelst. 141.53.

Peotoimkond on pidanud 50 koosolekut ja on korraldanud 17 pidu, 2 väljasõitu, 3 kohviõhtut ja kaks perekonnaõhtut. Pidadest on aasta jooksul seltsi kassasse laekunud naelst. 132.195 puhastuluna. Ei ole aasta vältel ühtegi pidu olnud, mis oleks kahju annud.

Seltsi raamatukogu on leidnud elavat kasutamist. On tellitud kodumaalt rida kultuurteaduslisi teoseid, millistest osa juba saabunud on.

Lasteedustuse grupi senine tegevus on olnud väga edukas. Paljudki meie noorema pere liikmetest, kellel emakeele rääkimine juba ununevat näis, valdavad seda palju vabamalt ja ka laval etteastetes on märgata julgust ja enesekindlust.

Laulu- ja muusikaringi toimkond on asutatud 10. jaanuaril k. a. Laulukoor esines hr. Raim'i juhatusel linna saalis rahvusvahelisel kontserdil. Ellu on kutsutud keelpillide orkester, milline töötab hr. Jürgensoni hoole all. Samuti on asutatud kaksik-kvartett. Peetakse soovitava korraldada tulevikus kammermuusika õhtuid ja üks suurem kontsert, kui on võimalik koostada vastavat orkestrit.

Uude juhatusse valiti hr. V. Peedo, J. Rebane, J. Sildever, E. Jürgens, K. Kalamees, E. Kornel, A. Reinthal.

Revisjonikomisjoni valiti ühel häälrel h-rad Eidse, Sitsik, Kauss, Sommer ja Norrak.

Tõsteti üles ka ruumide küsimus, sest praegused ruumid on kitsad ja suuremad peod tulevad väljaspool seltsi pidada. Juhatuse poolt seletati, et siin tuleb väga ettevaatlikult toimida, sest praegune asukoht on soodus ja üür on odav (£ 2.6.6). On mitmed välisseltsid, kes valmis on neid ruume igal ajal üle võtma, sest on raske saada kohaseid ruume. Kui aga soodne juhatus peaks tulema, siis on selts valmis ümber kolima.

Koosolek peeti sõbralikus ja asjalikus toonis, mis ei ole mitte tavaline nähe peakoosolekute juures.

L. A. Norrak.

Sao Paulo Eesti Seltsi „Uus Kodu“ tegevusest.

Sao Paulo Eesti Selts „Uus Kodu“ korraldas 6. oktoobril seltsi ruumides ilustusvõistluse ühes tantsuõhtuga.

Laupäeval, 20. oktoobril oli hra J. Kartau loeng teemal: „Meie koht võõraste rahvaste keskel“. J. Kartau oli Eesti iseseisvuse algaastail Eesti hariduseministriks ja on Brasiilias elanud juba kümme aastat. Ligi kaks tundi vältav kõne oli peenike psühhoanalüüs rahvusetundest, mis tugenes täiesti kõneleja isiklikkudele läbielamustele ja mida ka kõik kuulajad tundsid kui oma südamest väljuvaid sõnu. See, mis oli paljudel hinges, mida ei osatud väljendada, mida oli läbi elatud, seda sõnastas hra J. Kartau lihtsalt, otsekoheselt ja arusaadavalt. Kuulajaid oli saja inimese ümber.

Laupäeval, 27. oktoobril lavastati Hugo Raudsepa komöödia „Demobiliseeritud perekonnaisa“. Näitejuht ja lavastaja oli Johannes Suursoo.

Trükitist ilmus „Meie Kodu“ nr. 2, see-kord juba Lõuna-Ameerika Eesti ajakirjana. Ajakiri jätab välimuselt soliidse mulje ja tundub paremana eelmisest. „Meie Kodu“ toimetuse ostis trükitähti ja puuramid tähtede jaoks tegi K. Maaroo. Üüriti ladumiseruum ja ladujateks olid ise toimetuse liikmed. Hiljem viidi ladu trükikotta, kus „Meie Kodu“ trükiti.

P.-Ameerika Eesti Liidu ettepanek L.-Ameerika Eesti seltsidele astuda nende liidu liikmeks ei leia L.-Ameerika eestlaste poolehoidu. L.-Ameerika eestlased on loonud otseühenduse V.-E. ühinguga, millist nad küllaldaseks peavad.

Belgias asutati uus Eesti rahvusühing.

Senini tegutses Brüsselis üks ainuke eestlaste organisatsioon — Belgia Eesti Selts, mis asutati 1931. aastal härrade Kondori, Kalmani, Tõrukese ja Luige poolt.

Seltsis valitses üksmeel, kuid 1934. aasta algul tekkis lõhe osa liikmete vahel, mille tagajärjel seltsist lahkusid esimees Kalman, abiesimees Kondor, abikirjatoim. pr. Kalman ja veel rida teisi liikmeid.

Peale nende lahkumist pidas Belgia Eesti Selts uue peakosooleku, kuhu oli kokku tulnud 13 liiget ja kus valiti uus juhatus: esimees Tali, abies. Pelmas, kirjatoim. Krusten, laekur pr. Pelmas. Kuid et praegune Belgia Eesti Seltsi juhatus tegevus ei ole rahuldanud eemalejäänud liikmeid ja ka mitteliikmeid, siis alustati organiseerimata uut organisatsiooni.

4. nov. s. a. saadi niikaugelt, et peeti esimene koosolek Café de la Paix ruumes (Ch. d'Yvelles).

Juhatusse, mis kolmeliikmeline, valiti esimeheks E. Kalman, laekuriks L. Kondor ja kirjatoimetajaks E. Saun. Uue organisatsiooni nimeks võeti Belgia Eesti Rahvusühing. Juba avamispäeval astusid liikmeks 16 isikut, kes kõik kuuluvad vanemate kohapealsete eestlaste hulka. Praegu on ühingul juba üle 20 liikme.

Helsingi Eesti Seltsi sügishooaja tegevus.

Selts avas oma tänavuse sügishooaja oktoobrikuu algul perekondliku koosviibimisega, millest võttis osa 60 inimest. Peale muusikaliste ettekannete tuleb eriti mainida pr. Leeni Vesterise südamlikkude kõnet ja meie Eesti nimeka näitlejanna pr. Liina Reiman'i esinemist ilulugemisega. Lõpuks oli teelaud ja tants.

9. nov. oli käesoleva sügise esimene loenguõhtu. Esines loenguga üliõpilane h-ra Uustalu teemal „Saksluse probleem Eestis“. Loengule oli ilmunud 40 inimest.

30. nov. peeti seltsi ruumes pr. Leeni Vesterise korraldusel „Eesti õppiva Noorsoo õhtu“ väga sisurikka eeskavaga. Avakõnes pr. Leeni Vesterinen avaldas soovi, et Eestist Soome õppima tulnud Eesti noored aitaksid tõsta ja levitada eestluse tunnet Helsingis elavat noorte seas. Prl. E. Veinberg esines klaverisoologa. Õpetaja pr. Marta Rumberg pidas loengu „Eesti kodu majanduslikust haridusest“, millest kuulajatele selgus — peab tunnistama, nende suureks ja rõõmsaks üllatuseks, — kui palju on Eestis saavutatud agara ja väsimatu tööga.

Teise loengu pidas üliõpilane Arnold Aru teemal „Eesti maanoorte ideaale ja püüdeid“. Ka see loeng oli huvitav ja kaasakiskuv. Referentidele avaldati elavat kiitust. Kuuldes, kuidas meie Eesti kodumaal kõigil kultuurialadel edasi püütakse ja edasi jõutakse, tuli meelde meie lauluisa Kreutzwaldi lause, mida meie, välis-eestlased, rõõmuga korrata võime: „Kaugelt näen kodu kasvamas!“

Kava viimase numbrina olid h-ra Aapo Simila Soome rahvalaulude ettekanded kandle saatel. A. Simila on laialt tuntud Soome rahvalaulude laulja. Tema laul ja mäng kütkestasid kuulajaid ja talle avaldati palju kiitust.

Kahjuks peab mainima, et naiste käsitööõhtutel, millest varemalt õige elavalt osa võeti, viimasel ajal ainult mõned üksikud liikmed käivad.

Üldse käib viimasel ajal seltsis vähem inimesi kui varem. Nähtavasti kiskus tol ajal kõiki kaasa ühine idee, mida võeti kui

kohustust — seltsile lipu muretsemine. See eesmärk pani naiste sõrmed agaramalt tööle ja tegi mehed ohvrimeelsemaks. Nüüd, kus lipp valmis, näib ka huvi kustunud olevat.

Sellest on kahju — ja see huvi kadumine pole ka õigustatud — on küllalt veel eesmärke, mille heaks võiks seltsis töötada. Seltsi raamatukogu ootab juba aastaid täiendamist, seltsi klaver vajab põhjalikku remonti. Seltsil puudub laulukoor, puudub näitetrupp. Ruumid on, inimesi on. Hea tahtmise juures võiks paljugi veel ära teha. Jääb loota, et uus aasta ka uut hoogu tooks seltsi tegevusse! A. J.

Eestlased asutavad seltsi Turus, Soomes.

Soomes elab eestlasi igas linnas, pea-aegu igas alévis, ja mereäärsetes asundustes võib kaunis tihti omamaa-mehega kokku puutuda.

Kauem Soomes elanud eestlased on harilikult eesti keele ära unustanud: kodukeeleks on kas soome või rootsi keel, ja kodumaast — Eestist on ka kaunis hämar ettekujutus, eriti kui väljarändamine enne maailmasõda on juhtunud. Leidub aga ka eestlasi, kes heameelega omast kodumaast emakeelele kõneleksid, kui aga selleks võimalus oleks. Seesuguste eestlastega tegi tutvust nende ridade kirjutaja, kes hiljuti juhuslikult Turu linnas viibis.

Turu linn on üks Soome vanematest linnadest ja omab palju ajaloolisi mälestusi.

Praegu on Turus elanikke umbes 70.000. Eestlasi asub seal ligi 100 inimest. Kuni viimase ajani pole neil aga mingisugust seltsi ega muud organisatsiooni olnud.

Et teada saada, kas Turu eestlastel seesuguse seltsi järele huvi on, — saatsin Eesti konsuli adv. Piintilä kaudu saadud aadressidel kümme-kümmet kutset laiali ja 22. nov. oli minu juures 13 eestlast koos, kes suure vaimustuse ja huviga minu ettekannet V.-E. ühingu tööst ja sihtidest kuulasid. Oli liigutav näha, kuidas eestlased, kes aastate viisi olid Turus elanud, oma suguvendadega esimest korda kokku puutusid ja tutvust tegid. Eesti keel oli mõnel päris põhjalikult ununenud, noorpõlvest rääkimata, kes ainult soome keelt valdas, aga siiski igast sõnast tahtis aru saada.

Sellel koosolekul tegid eestlased otsuseks, et emakeele alahoidmiseks tööle tuleks hakata ja järjekindlalt koos käia. Valiti toimikond: prl. S. Kranig ja S. Juhe ning h-rad J. Kranig, A. Gutman ja O. Villem, kes asja korraldamise enda peale võtsid.

Koosolekul kaaluti kaht võimalust: kas otsused V.-E. ühingu ühendusse astuda, või Turu Eesti-Soome ühingu ümber teha



Belgia Eesti Rahvusühingu koosolekust osavõtjad Brüsselis, 24. nov. 1934.

koondada. Nimetatud ühing on asutatud umbes 1½ aastat tagasi sealsete Eesti sõprade poolt, kelle hulgas on prof. Granö, prof. K. Väisälä, kes mõlemad omal ajal Tartus ülikooli õppejõududena tegevad olid, ning kohtunik A. Rauttu, konsul adv. Piintilä ja teised.

Et E.-S. ühing heameelega valmis oli eestlasi liikmetena ühistöösse vastu võtma, siis arvasid koosolejad paremaks seda ettepanekut kiita ja juba 27. novembril peeti ühingu koosolek, millest Turu eestlased elavalt osa võtsid. Koosolekul kõneles prof. Granö, kes soojade sõnadega tähen- das, kui tähtis oleks, et võimalikult rohkel arvul eestlasi ühingu tööst osa võtaks. Muuseas kuuldi, et ühingul juba umbes 100 eestikeelset raamatut olemas ja loodetakse lähemas tulevikus Eestist uuemat kirjandust juure saada, mille järgi suur puudus. Ühingul on Turu Soome üliõpilaskonna ruumid tasuta tarvitada.

Soovime ühingu ja selle ümber koonduvatele eestlastele jõudu tööle. **A. N.**

Välis-Eesti korp! Väinla 10 a. juubel.

6. detsembril pühitses Välis-Eesti korp! Väinla oma kümnendat aastapäeva. Sel pu-

hul korraldati koosviibimised kõigis linnades, kus koos rohkemal arvul Väinla liikmeid, nagu Brnos, Prahlas, Varssavis, Tallinnas ja mujal. Tallinnas oli koosviibimine Kuld Lövi ruumides, millest võttis peale oma liikmete osa esindajaid vanema- test Eesti korporatsioonidest. Muude telegrammide hulgas võeti Välis-Eesti ühingu õnnesoov suure meeleheaga teatavaks, kriipsutades sellega alla tihedat võimalist ühtekuuluvust nende kahe organisatsiooni vahel.

Brnos oli külalisteks arvukas pere ungari, poola ja jugoslaavia üliõpilasi. Üliõpilastele omase lustiikkusega veedeti koos hulk lõbusaid tunde. Ka siin kviteeriti erilise südamlikkusega Välis-Eesti ühingu telegrammi kättesaamist.

Väinla on asutatud Danzigis 1924. a. Tema sihiks on olnud algusest peale koon- dada välismail õppivaid eesti üliõpilasi, hoida neis tugevat rahvuslikku meelsust ja pidada tihedat kontakti kodumaaga. Noor- tele omase agarusega on Väinla liikmed igal pool välismail võtnud osa organiseeritud Välis-Eesti liikumisest ning teinud tublit propagandat oma väikesele kodu- maale, esinedes vastavate ettekannetega, korraldades eesti näitusi, võttes osa spordi- võistlustest jne. Samuti on jõudumööda

soodustatud oma liikmetel kui ka võõrastel õppimist välismaa ülikoolides.

Väinla konvent asub Brnos (Č. S. R.). Esimeheks on cand. ing. F. Triefeldt. Vilistlaskogu asukohaks on aga Tallinn, kuna siin koos kõige suurem hulk vilistlasi. Vilistlaskogu esimeheks on juba kauemat aega dipl. ins. Valter Vöölm a. n.

Loiduse põhjusi Läti eestlaskonnas.

Kas Riia eestlased oma seltside vastu ükskõiksed!

30. okt. s. a. oli Välis-Eesti ühingu Riia klubi omavaheline koosviibimine, kus klubi esimees V. Ivask esines loenguga Läti eestlaskonna organiseerimise muudest.

„Nii kaua, kui minul Riia eesti seltsidega on suhted,“ tähendas ta, „kuulen tihti küsimust: Millest oleneb üldtuntud väsimus ja ükskõiksus eesti seltside elus Riias, ja nagu teada, ka teistes maades? Millest on tingitud see teatud loidus väliseestlastel endil eestluse vastu, see ükskõiksus iseäranis neil eestlastel, kes seltskondlikult või abielu läbi liitunud teiste rahvastega?“

Peale nende vastamata küsimuste kuulsin veel arvamist, et ega siin eestlaste keskel mõtlejaid, arenenud isikuid ei leidugi ja sarnane arvamine oli peapõhjuseks, miks Riia eesti seltsielu seis kokkuvarisemise eel. Et meil mõtlejaid ja arenenud eestlasi on siiski küllalt, seda näitas juba lühikese aja jooksul kasvanud Välis-Eesti ühingu klubi, kogudes oma ümber rea eestlasi, kes seni eesti seltside tegevusest eemale olid jäänud, oletades seal omasuguste puudumist.

Enne Eesti iseseisvust olin noor ja eemal seltside tegevusest, kuid nägin ja kuulsin, millise hooga ja anduvusega töötasid seltsid Tartus, Peterburis ja loen ning kuulen ikka veel Riia eestlaste seltsielu üle lõpmata palju nende suurest endisest jõust.

Olen ikka ja ikka uuesti liigutatud, kuigi juba kümneid kordi kuulen ühe eesti hallpea jutustust Riia eesti seltsi avamispäevast ja Jaan Tõnissoni järgmistest sõnadest: „Olgu see maja igavesti tunnistajaks siin võõrsil, et on olemas üks väike eesti rahvas, kes oma suure tahtejõuga ka siin seda võimalikuks tegi, mis näis võimatu olevat!“

Seesama maja on ka nüüd alles, kuid õieti mitte enam võõrsil, vaid Lätis — meie liitrahva riigis.

Mispärast on siis nüüd eesti seltside elu Riias vaesekslapseks jäämas, kuigi niisuguseks vaesekslapseks, keda kaastunde ja vana usu peale vaatamas käiakse, temaga ka paar korda aastas meelde tuletades endiseid asutajaid?

Enne kui katsume vastust leida eelmisele küsimusele, selgitame, mis õieti oli selle sisemiselt suure eestluse hoo põhjuseks, selle tulukese tekitajaks, mis kiskus enesega kaasa kõiki eestlasi enne Eesti iseseisvust?

See oligi Eesti iseseisvuse puudumine.

See oli võitlus oma rahvusliku olemasolu eest, võitlus eestluse eest.

Sündis Eesti Vabariik. Kuid seega kadus endine tarvidus võidelda eesti idee pärast. Kodumaal muutus seltside tegevus igasugusteks erialadeks, sest meie rahvast kindlustab nüüd iseseisev Eesti, kes omab vapra kaitseväge.

Nii olemegi vastuse leidnud esitatud küsimuste peale.

Riia Eesti Haridusselts on endine, kuid see suur eestluse rahvusaade, mille kandjaks ja elluviijaks olid oma rahvuse eest võitlevad tublimad isamaa pojad — on kustumas. Seltsi hing on kadunud, jääb vaid keha järele, ja et seda tardenud keha elustada, selleks on vaja uusi sihte ja võitlusi.

Missugune eesti mõte võiks praegu tarvilikum ja kandvam olla kui juba liikuv Välis-Eesti organiseerimise idee: koguda kõikjal eestlasi ning eesti sõpru ja neid ühendada kodumaaga, ühendada hinge, mõtte ja teoga.“

Lõppeks esines veel Eesti saadik K. Menning, kõneledes oma mälestustest Eesti ärkamisajul.

Riia E. H. ja A. Selts sai näiteja koorijuhhi.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts korraldas 3. nov. 1934 .a. oma avapeo, kus kavas oli näidend „Vana Aadam“. Seekord näidendi kandsid ette hakkajad tegelased ilma näitejuhita. Üldse on R. E. H.- ja A.-seltsil päris kummalised raskused näitejuhi, eriti küll veel koorijuhhi saamisega. Kuna Lätis ei ole eestlast-asjatundjat koori- ja näitejuhti, otsustas seltsi juhatus sarnase palgata Eestist. Oktoobrikuu alul kuulutati „Päevalehes“, et selts vajab koori- ja näitejuhti palgaga L. 120.— kuus, kusjuures töö on võrdlemisi väike. Kuulutusele vastas 8 kohasoovijat, 2 naister., 6 meester. Juhatus valis välja parimate tunnistuste omaniku ja nii sai koori- ja näitejuhiks keegi preili. Kuid õnnetuseks haigus, nagu teatati, tõmbas joone valitu tulemisest läbi ja juhatus pidi valima kellegi teise, seekord juba meesterahva. Kahjuks ei ole see härra veel Riiga saabunud, ja ka mitte teatanud, mis seda põhjustab. Sellepärast valiti koorijuhiks Riia eestlane viiulikunstnik L. Jakobson, kelle erialaks ei ole küll koori juhatamine, kuid, nagu 24. nov. peol selgus, ei ole selts tema valikuga eksinud.



New Yorgi Eesti Haridusseltsi naiskonna tegelased valmistas basaariks käsitöid.

Ringvaateid välismailt.

Balti käsitööde näitus Ameerikas.
Suur huvi eesti ja leedu kaupade vastu.

22. okt. — 3. novembrini korraldas New Yorgi suurem ja kuulsam kaubamaja B. Altman & Co., mis asub New Yorgi uhkemas raioonis 5. avenuel, „Baltic Exhibition'i“, Balti näituse, kuigi see nimetus ei vastanud just täiesti näituse ulatusele, sest puudus Läti.

Väljapanekute ruumid asusid kaubamaja 7. korral. Eriti täielik oli Eesti osa, mis võttis oma alla suurema osa väljapanekute saalist. Siin olid seintel igasugused kangad lahtirullitult, küll kardinariided, küll vaibad igasugustes värvitoonides. Pitse ja linaseid riideid igasuguseid. Nahktöid, milliseid Ameerikas saab harva näha. Rahvariides nukkusid, mänguasju jne. Siis väga huvitav väljapanek villastest esemetest.

Peale selle oli Eesti osas antud ruumi ka turismi propagandale — siin plakateid, ülesvõtteid Eesti maakohtadest, brošüüre jne. Leedu osas puudusid need täiesti.

Leedu kaubad lähevad Eesti omadest niivõrra lahku, et kummalgi ei ole vaja konkureerida. Neil on puu väljalõikeid, mänguasju ja linaseid esemeid. Siis merevaigust asjade kogu ja antiikasju.

Kaupade juures asuvad rahvariieles neid, kes jagavad huvitatutele seletusi.

Näitusele tehti ajalehis suurt reklaami, millise osaliseks eesti kaubad välismail

vaevalt kunagi varem on saanud. Seega oli näitus ühtlasi ka heaks abinõuks Eesti tutvustamisele.

Keda aga siiski reklaam ei suutnud näitusele tuua, seda pidi ahvatlema kaubamaja tähtsaim vaateaken 5. avenuel 34. tänavaga nurgal, mida loetakse üheks elavaks liiklemiskohaks maailmas. Aknal asusid rahvusriides manekeenid ja huvitavamaid näituse väljapanekuid, mis nii korraldatud, et igaühe huvi pidid haarama.

Seda näitust korraldati veel ka teistes linnades: 5.—17. novembrini Philadelphias, Strawbridge & Clothier kaubamajas,

Philadelphias tunti näituse vastu samuti suurt huvi ja seda külastas 35.000 inimest. Suure huvi tõttu näituse vastu tuli seal näituse kestvust koguni pikendada ühe nädala võrra.

Kolmas näitus toimus 21.—28. novembrini Baltimores sealses suurimas Hutzler Brothers Co. kaubamajas, mis on üks toredamaid kaubamajade mitte üksi Baltimores, vaid kogu ühendriikides. Ligemale saja-aastase vanusega firma on jõukamaid Marylandis ja nende klientideks on peale Baltimore elanikkude veel hulk Annapolise ja isegi Washingtoni jõukamat rahvast.

Näituse avamine toimus Baltimores pidulikkusega, millist sealsel tähtsama aja-



Balti näituse vaateaken Altman & Ko. kaubamajas, New Yorgis.

lehe toimetaja kutsus esmakordseks linna ajaloos. Ennenägemata harulduseks oli nimelt see, et näituse avamisest ja selle eelkäivast lõunasöögist võtsid auvõõrastena osa kõikide osariigis asuvate kunstimuseumide direktorid, kõikide ülikoolide ja kolledžite presidendid, tähtsamate hariduslike ja majanduslike organisatsioonide juhid, linna- ja osariigi valitsuse esindajad ja mitmed diplomaadid Washingtonist. Mitte, et neid ainult oodati sinna, vaid kõik kutsutud auvõõrad olid tegelikult näituse avamisel, eesotsas Marylandi kuulsa kubeneri Ritchiega. Auvõõraste nimekiri, mis ilmus kõikides Baltimore ajalehtedes, tõmbas avamisele mitmetuhandlise hulga, nonda et suure kaubamaja teinekord, kus käsitöö kaubad maitsekalt olid üles seatud, dekoreeritud rahvusvärvidega, kihvas rahvast. Pikad kirjutused ajalehtedes, kuulutused, pildid ja ringhääling olid kõik teenistusse pandud, et kogu linna tähelepanu tõmmata Balti näitusele, mis ka üllatavalt hästi õnnestus.

Kuberner Ritchie tervitas osariigi nimel Eesti ja Leedu esindajaid sarnase tähtsa näituse korraldamise puhul Baltimores, avaldades veendumust, et ühendriikide sõbralikud suhted nende riikidega selle läbi mitmeti kõvenevad ja paisub ka majanduslik ja turistiklik läbikäimine. Omas kõnes kiitis kuberner nende kahe rahva arenenud kunsti maitset ja väljapandud tööde originaalsust ning avaldas täit rahuldust nende rahvusest kodanikkude üle Marylandi osariigis. Selle järele avas Eesti poolt K. Kuusik ja Leedu poolt nende esindaja Washingtonis M. Bagdonas ametlikult näituse.

Kogu avamise toiming päevapildistati ja anti raadio kaudu edasi, ning juba sama päeva õhtul oli ajalehtedes rida ülesvõetud näitusele ja mitmed kiitvad kirjutused väljapandud käsitööde kohta.

3. detsembril on ette nähtud näituse avamine May Departement kaubamajas Clevelandis, Ohio osariigis ja 10. detsembril Gimbeli kaubamajas Pittsburghis, Pennsylvanias. Ka Bostonis ja Chicagos oli näituse korraldus ette nähtud veel enne jõulusid. Jaanuarist peale läheb näitus Vaikse ookeani osariikidesse, esimesena Los Angelesi ja siis Oaklandi, Kalifornias.

Näituste peakorraldaja L. Bonihard on tähendanud, et Eesti-Leedu näitus on kõige menukam, mis tema on näinud.

Kaupade müük on niivõrt elav, et „Kodukäsitöö“ Tallinnas on juba kolmel korral kaupasad Tallinnast järgi saatnud.

L. Bonihard on korraldanud möödunud aastal Šveitsi kodukäsitöö ringnäituse, kus kaupu oli müüdnud ära 40.000 dollari (umbes 160.000 Ekr.) väärtuses. Eesti-Leedu näitus aga senise edu järgi otsustades peaks tooma sisse kaugelt rohkem.

Eesti asunduselu Eckville'is.

Möödunud suvi. — Viljapeks. — Abiellumised ja pulmakohted. — Seltsielu.

Kiri Kanadast.

Möödunud suvi oli siin keskmine, mitte hea ega just halb. Kevad oli varajane. Esimese nisu külviga tehti algust 12. apr., kuna peale 16. apr. läks juba see töö üldiselt igal pool. Aprilli lõpul olid puud juba hästi lehis, kuigi sadas ka veel vähe lund. Suvel oli palju öökülmasid, mis rikkusid nisu õitsemist ja võtsid ära alati kartuli pealised. Jaanipäeva homm. võis koguni vee peal jääd näha. Vihma ei tulnud peaaegu terve suvi. Kuiv ja külmad mõjusid küllalt tunduvalt nisu kasvu peale, vähendades saaki ja rikkudes kartulid täiesti. Kuiva suve tõttu jäid ka karja-

maad paljaks, mõnedel tuli juba puid maha raiuda, et loomad puulehti saaksid. Madalate hindade tõttu on farmeritel palju loomi käes, millede ületalve pidamine küllalt raskusi sünnitab. Septembris tuli vihma ja lund paar nädalat. Oktoobris läksid ilmad ilusaks ja viljapeks võis algada. Tänavu andis nisu välja 20 busheli ümber aakrilt. Töömeestele makseti kevadel põlütööl 30 dollarit kuus, lõikuse aegu 1.50 doll. ja peksul 2 doll. päevas ja söök.

Viljapeks on lihtne ja „arusaadav“, nagu siin öeldakse. Iga masinaga käib siin ühes 4 „teamsters“, see on mees vankri ja kahe

hobusega. Homm. kell 5 üles, söödad hobused ja paned riistad valmis. Saad ise ka süüa, siis hobused ette ja muudkui põllule, kus viljahakid reas ootavad. Vankri peal on korv, harilik suurus 8×16×4 jalga. Loobid selle vihke täis ja teist nii palju veel kuhja peale (koormasse läheb 250—300 vihku). Kell 7 hakkab masin käima. Siis loobivad mehed kahelt poolt vihud automaatsesse allalaskjasse. Ja siis jälle põllule. Päevas tuleb tuua masina juure 14 koormat igal mehel. Masin ise puhub õled ja haganad kuhja, kuna terad jooksevad kohe aita. Peale vihuvedajate ja masinisti muid töölisi masina juures ei tarvitata. Tööpäeva pikkus 11 tundi. Masin peksab päevas läbi 1500 busheli.

Suuremat toredust pakub oma „peksu-meestele“ F. Kinna, eesti farmer. Tema farm on täielikult valgustatud elektriga. Meestel on tallis hobuste käsitus päris lõbuasi, kuna muidu tuleb alati pimedas käsikaudu hobuseid otsida. Kui tallis töö valmis, astud vanasse eesti sauna, siin võid elektri valgusel omal naha kuumaks lüüa. Igal õhtul peale sööki kuulad vähe aega veel raadiot ja siis poed puhtasse sängi paksude vaipade alla. Tuleb siis meelde, et on veel kohtasid, kus öösel tõmbad enda kõverasse õlehunniku otsa, värisedes külma käes. . .

Abiellumisi on siin viimastel aastatel õige palju olnud. Võõramaalastega abiellus siit küla 6 noormeest ja 3 neidu. Siiski siinsed neid eelistavad rohkem eesti poisse. Eestist siiasõitnud neiu A. Hinn abiellus K. Postiga, ainuke siit küla poiss, kes omale eestlanna sai. Siinsed neid aga abielluvad kõik Eestist siia sõitnud noormeestega. Toon siin nende abiellujate nimed: L. Sõerd ja H. Langer, A. Liivam ja Sõstrap, N. Kalev ja H. Rääbis, Matisen ja Maro, H. Neuman ja E. Kinna, H. Lapp ja E. Kingsep. Sellega on pea kõik selle küla neid mehel. Poisse on

veel külluses ja Eestist tuleb alatasa lisa juurde.

Pulmad tehakse siin õige lihtsad. Ühel äripäeval sõidab noorpaar Red-Deeri — õpetaja juure, registreerib ja saab tunnistuse kätte. Sellega on see tähtis toiming läbi. Kui sellest külas kuulda saadakse, koguvad naabrid esimesel võimalusel kokku ja siis üheskoos minnakse öösel noorpaari elamu juure — tehakse ümber maja põrgu lärmi igasuguste abinõudega. Noorpaar ilmub välja, tänab ilusa muusika eest, kutsub tuppa ja vahest annab napsu veinigi. Lõpuks ütleb, et noh olgu siis pealegi teile pulmatantsu seal saalis. Pulmatants on siis igale vaba, olgu ta kutsutud või kutsumata. Igale antakse tass kohvi ja võileib. Vahest lütiakse meestele veel sigargi ette ja naistele jagatakse maiustusi. Algab ka kohe raha korjandus pidu kulude katteks. Vahest jääb kuludest veel ülegi. Nii siis pole siin naisevõtt ainelistele kuludega seotud.

Seltsielu läheb oma rada. Iga kuu 4. pühapäeval on perekonnaõhtu tantsuga — hinnata kõigile, puhveti sissetulekust kaetakse kulud. Rahvast alati kaunis rõhkesti. 26. okt. oli „Cicen-super“ tantsuga, mis hästi korda läks, ja kenakese ülejäägi andis. Koosolekuid peetakse iga kuu teisel pühapäeval. Viimasel koosolekul otsustati muuseum Ameerika Eesti Seltside Liitu astuda. Siis veel paljud liikmed otsustasid Eesti vabaduse mälestuse monumendi loterii pileteid tellida. Välis-Eesti Ühingu kaudu saadud raamatud laskis selts nende ridade kirjutajal ilusti ära kõita. Nii siis selts on jälle poolesaja kõite võrra rikkam. Ja võib oma ümbrusele pakkuda väärtuslikku ja huvitavat kirjandust.

P. S. Kui kedagi peaks siit maa eluolu huvitama, olen heameelega valmis vastama. Minu aadress on: Eckville, R. R. 1. Alta Canada.

P. Meltsas.

Välisrahvused Austraalias sõprussidemeid loomas.

Tänavu aastal märtsikuus kutsus Sydney Noorte Meeste Kristlik Ühing Sydneys asuvate väliseltside esindajad kokku, et arutada Rahvaste Sõpruse ühingu asutamist Sydneysse. N. M. K. Ü. juures tegutsesid sarnased koondised ligemale 30-es riigis. Koosoleku tulemusena asutati Sydney „Rahvaste Sõpruse Ühingu“ osakond, mida toetavad järgnevad rahvusgrupid: Austraalia, Belgia, Eesti, Kreeka, Hiina, Jaapani, Läti, Leedu, Rootsi, Prantsuse, Poola, Soome, Saksa, Schweitsi, Shoti, Tšehhi, Taani ja Vene.

Rahvaste Sõpruse Ühingu eesmärgiks on arendada sõbralikku läbikäimist kõigi

rahvusliigete vahel, vaatamata raassi, keele, usu või poliitilise meelsuse peale.

Ühingu esimeseks tegevusavalduseks oli suure rahvusvahelise kontserdi korraldamine Sydney linna saalis. Kontserdil otsustati esineda eestlaste poolt laulukooriga, rahvatantsude ja sooloonumbritega. Hr. Raimi väsimatul juhtimisel peeti järjekindlalt lauluproove, millest kuni 70 laulajat osa võttis. 27. juunil k. a. peeti see kontsert, kus esinesid eestlased, kreeklased, shotlased, hiinlased, sakslased, shveitslased, tšehhid, austraallased, lätlased ja venelased. Linna suur saal oma rahvusvahelise publikuga jättis õige kireva mulje.

Saalis valitses täielik Paabeli keelte segadus, sest publiku hulgas oli esitatud enamus Sydney välisrahvustest ja kõik loomulikult ootasid huviga oma rahvusgruppi esinemist. Meeldivama mulje oma esinemisega jättis Eesti rahvusgrupp. Arvuliselt teistest kaugelt suurem koor ligi 70 lauljaga võitis publiku sümpaatia juba lavale ilmudes. Naislauljad lumivalgeis ja meeslauljad mustades õhtuülikondades moodustasid kauni kogupildi. Vastandina teistele kooridele, ei laulnud eestlased lehelte, vaid laulukoori juhi taktikepi võnkumine sulas harmooniliselt ühte koorilauluga. Kauakestev tormiline aplaus tõendas, et laulud olid publiku hinges vastu kakanud.

Ka hr. E. Jürgensoni baritoni soolo ja rahvatantsude grupi esinemine said samuti sooja poolehoidu osaliseks.

R. S. Ü. juhatusel saabunud tänukirjadest kontserdi korraldamise eest tuntud seltskonna tegelastelt, muusikaarvustajatelt ja pedagoogidelt olid ligi pooled, milles eriti tänu avaldati Eesti osa eest kontserdil. See tunnustus oli meeldivaks tasuks meie tegelastele nähtud vaeva eest. Novembri lõpul korraldab ühingu teise kontserdi, kus seltsi laulukoor jällegi esineb. Jääb ainult loota, et ühingu aateline ja kaugeleulatava tähtsusega tegevus neid tagajärgi toob, mida asutamisel algatajad lootsid.

L. A. Norrak.

Hoiatavaid häáli Galapagose saar-tele välja rännata soovijaile.

Eestis oli mõni aeg tagasi mitmete väljarändamishimuliste seas kaalumisel asumiskohana Galapagose saared Vaikses ookeanis, umbes 500 penikoorimat Kesk-Ameerika lähemast kaldast. Nende saarte elamiskõlbulikkusest on olnud V.-E. Almanaki veergudel juttu varemini (v. V.-E. Almanak nr. 3, 1934. a.).

Nüüd tuleb sellelt saarestikult aga õige halbu teateid, nagu sellest kirjutab dr. P. A. Speek Washingtonist:

„Ekuadorlased, kellele kuulub saarestik, on teinud korduvaid katseid neid saari asustada, kuid ikka tagajärjetult. Sama-seid katseid on teinud ka mitmed väljarändajate salgad Euroopast ja isegi ühendriikidest, kuid ka need katsed on nurjunud.

Viimast ja õieti käesolevat katset on teinud sakslased Pariisist, nimelt alasti kultuuri pooldajad — nudistid, kes lootsid seal looduse rüpes, eemal tsivilisatsioonist, elada tõste looduslastena. Kuid ka nende salk saarestikul on hukkumas.

Mõni aeg tagasi leiti paar asujat jannusse surnult. Hiljem leiti teise paari luukered, nimelt kellegi Alfred Estampa ja

Rudolph Lorenzi omad. Mõlemad olid keskealised mehed.

Õieti on hävinenud kogu koloonia ja seda asumistragöödiat katab teatud saladuselik. Peale nälja ja janu on üheks tragöödia põhjuseks olnud sakslaste vilets läbi-saamine ükssteisega. Juba algusest tekkinud alaliseid tülid, kakelused ja tapmise ähvardused.

Saarestikule asunud sakslastest on veel järele jäänud kuus inimest, nende hulgas dr. Fr. Ritter ja temaga kooselav pr. Dore Strauch Koervien. Mis saarestiku n. n. „kaiserinist“ baroness von Wagnerist on saanud, ei ole teada. Ta on alastikultuuri asundusest teadmata ja jäljeta kadunud — kas pääsis ta kuidagi mandrile, suri, tappis enda või tapeti, ei ole veel selgunud.

Nende asunikkuude traagiline saatus peaks olema tõsiseks hoiatuseks ka kõigile teistele väljarändamishimulistele, kes ilusast propagandast end lasevad ahvatleda.

Põllupidajatel Kolmjõel (Mandšukuos) oli hea aasta.

Kolmjõel, Mandšukuos, kus asub ka üksikuid eestlasi, on väga soodsaid asumise võimalusi väikese kapitaliga, nagu sellest on kirjutatud Almanaki veergudel varemini (V.-Eesti Almanak nr. 2, 1934).

Vahepeal oli sinna sissepääs rahutute aegade tõttu kitsendatud.

Nüüd kirjutab seal Välis-Eesti ühingu korrespondent A. Nortots, et olukord on muutunud ja sissesõit Kolmjõele on jälle vaba. Sõja hädaoht olevat küll veelgi olemas, kuid piirilt on sõjaväed ära viidud, nii et seda raiooni laastamine ei puudutaks.

Lõikus on sel aastal Kolmjõel olnud suurepärase ja karjasaaduste ülejääk suur. Üks põlluharija on külinud nisu juba 200 tiinu, kuna tal on künnihärgi 60 paari. Kutsub agronoom Kangrot (eestl.) omale valitsejaks, kuna ise ei oskavat nimegi kirjutada.

Tööd ja leiba olevat üldiselt külluses, kuna käsitöolistest olevat suur puudus.

Põlluharijatele on soovitatav sõita Kolmjõele kevadel, maikuu esimesel poolel. Siis on kergem lahendada ulualuse küsimust. Kõik „fanza'd“ olevat rahvast tulvil ja seal ei leiduvat ruumi.

Eestlasi Santosese, Brasiilias.

Santose linnas (Sao Paulo lähedal, mille sadamalinnaks ta on) elab ümmarguselt 25 eestlast, suuremalt jaolt vallaalised isikud. Töolistel Santosese suuremat tööpõldu ei leidu, sest tööstusettevõtteid on väga vähe, kuna harilik elu kaubanduse ümber

keerleb. Siiski on mitmed eestlased endale kohad leidnud ja enam-vähem korralikul elujärjel.

Eestlaste kooskämise kohaks on üldiselt tuntud terves Santosos baar „Volga“, Praga da Republica nr. 87, mille omanik on eestlane. Mugavalt seadeldud ruumid meelitavad end vaatama nii kohalisi kui ka Santost külastavaid eestlasi.

Kliima poolest on Santos elamiseks soodsam, kui Sao Paulo, ehk küll palavam ja niiskem, kuid ilma suuremate temperatuuri muudatusteta, mis Sao Paulos on igapäevaseks nähteks. Talve kuudel (juuni, juuli, august) on kliima Santosos elamiseks paras, kuna suve kuudel (detsember, jaanuar, veebruar) vahest kuumus ületab Rio de Janeiro oma. „Meie Kodu.“

Eestlased Lõuna-Saskatchevanis, Kanadas, Alberta provintsis.

Vanemad eesti farmerid asusid Lõuna-Saskatchevani juba 15—20 aasta eest. Asunik Jaan Purask omab Masfieldis ligi 1000 aakrit maad ja oli varem üks jõukamatest eesti asunikudest kohapeal. Kuid viljaikalduse tagajärjel on enamik Saskatchevani asunistest koormatud võlgadega ning nende varandus panditud.

Nooremad asunikud võlgnevad valitsusele ülespidamise eest, vähem aga põllutöö masinate eest.

Kõik Alberta eesti asunikud on huvitatud ühenduse pidamisest kodumaaga.

J. V.

Kontrabassikunstnik L. Juht Bostonis.

Meie kuulus kontrabassikunstnik Ludvig Juht on sügise saabumisega kolinud üle New Yorgist Bostonisse, kus ta solistina asub teenistuses kuulsas Bostoni sümfoonia-orkestris. Kunstnik on väga rahul oma

töötingimustega ja tasuga, millest kirjutab „Postimehele“ järgmist:

„Usun, et olen nüüd omale Ameerikas kindlustanud kunstilise ja majandusliku edu. Tunnen end õnnelikumana kui kunagi varem oma 20 aastat kestnud muusikalise tegevuse kestel. 26. sept. saabus dr. S. Koussevitzky Euroopast tagasi New Yorki ja samal päeval kirjutasin tema orkestri manageriga alla lepingule, mille suhtes suusõnal juba kevadel kokku leppisime.

Töö kujuneb siin väga kergeks. Kontserte on nädalas 4—5. Kontserdid 120-mehelise maailma parema orkestriga võrratu dirigendi juhtimisel töötavad saada suureks naudinguks. Peale selle avaneb orkestri kontsertreisidel võimalus näha kogu Ameerikat. Orkestris valitseb eeskujulik distsipliin. Kõik orkestri liikmed on oma alalt maailma paremate hulgast. Keeltelt on see täielik Paabel. Minuga kokku — olen siin esimene eestlane — on orkestris esindatud 17 rahvust. Selles Paabelis valitseb aga harukordne sõbralikkus ja üksmeel. Seda tuleb suurel määral lugeda ka Koussevitzky teeneks, kes alati lahke ja viisakana otse isalikult hoolitseb oma meeste eest. Kord juhatamisel tähendas ta mulle uhkustundega, et tema orkestris on üle saja mehe, kellel oma maja või ilusad suvilad Bostonis, ja pea kõigil orkestri liikmetel on oma auto. Koussevitzky nõutab oma orkestri liikmeile kõige paremat palka, mida Symphony Society'l iganes võimalik maksa. Nii saan minagi praegu 110 dollarit (üle 400 E. krooni) nädalas, mis on ka Ameerika oludes päratusuur palk, ja tuleval aastal tõuseb töötasu veel 50 prots. võrra. Sealjuures tasutakse orkestri kontsertreisidel kõik reisikulud ja peale selle on vanusepäevad kindlustatud — kes enam mängida ei suuda, sellele saab surmani osaks pension 75 prots. suuruses palgast.“

KUNI

kella 6 hommikuni suur elevus

uues elegantses

ESTONIA VEINIBAARIS.

KABAREE! TANTS!



Karl Kuusik,
Eesti Vabariigi peakonsul New Yorgis.

Peakonsul Karl Kuusik agaramaid Välis-Eesti tegelasi.

Eestlaste organiseerimisele ja eesti seltside tegevusele New Yorgis on aidanud väga palju kaasa sealne New Yorgi Eesti peakonsul Karl Kuusik. Ta on eestlaskonna organiseerimistöö muredega ja rõõmudega olnud ühenduses juba sellest ajast, kui ta Ameerikasse asudes astus ülikooli oma haridust täiendama. Hiljem Eesti konsulaadi sekretärina ja nüüd konsulina on ta ikka leidnud aega ka seltskonna tööks. Me ei saa öelda, et palju oleks meil neid Eesti ametlikke esindajaid välismail, kes kõige hingega võtaksid osa väliseestlaste ühistest püüetest. Karl Kuusik on üks neid väheseid.

Kui silmapaistva Välis-Eesti tegelase, on Välis-Eesti ühing teda valinud oma New Yorgi usaldusesindajaks, millises ametis K. Kuusik on suutnud tihendada sidemeid New Yorgi eestlaskonna ja Välis-Eesti ühingu vahel.

Sündinud 17. oktoobril 1900. a. ja üles kasvanud Tallinnas on Karl Augusti p. Kuusik hariduse saanud Vestholmi gümnaasiumis. Ameerikas õppis ta New York City College'is 1922.—1924. a. ja New York University's 1924.—1926. a., kus omandas magistri teaduskraadi diplomaatia ja rahvusvahelise õiguse alal. Columbia ülikoolis 1928.—1932. aastani valmistas ta ette ja sooritas eksamid doktori aukraadis majandusteaduses. Tunnustamist leidnud teadusliku töö eest valiti ta Sotsiaalsete Teaduste Instituudi liikmeks (National Social Science Honor Society).

Seltskondlikus tegevuses oli K. Kuusik Ameerika-Eesti üliõpilaste Seltsi asutajaid ja juhatuseliige 1922. a. 1924.—1925. a. korraldas esimese laiaulatusliku uurimuse ameerika eestlaste kohta ülemaalse ankeedi kaudu, mis on olnud aluseks kõigele edaspidisele tööle sel alal.

Hiljem on ta olnud ameerika eestlaste nädalalehe „Ameerika eestlane“ asutajaid ja toimetajaid 1925. a., New Yorgi Eesti Klubi asutajaid, juhatusliige ja abiesimees 1926.—1930. a.; IX eesti üldlalupeo ekskursiooni organiseerijaid ja korraldava komitee asjaajaja 1928. a.; ühendatud Eesti Seltsi (nüüdne Haridusselts) juhatusliige 1930. a.; Ameerika eestlaste kuukirja „Meie Tee“ asutajaid ja toimetuse liige 1930. a. alates; ameerika eestlaste esimese ülemaalse kongressi organiseerijaid ja kongressi auesimees 1930. a.; X eesti üldlalupeo ekskursiooni komitee organiseerijaid ja juhte 1933. a. ja lõppeks New Yorgi Eesti Haridusseltsi tegevliige selle asutamise alates.

Väliseestlase Jüri Viinamägi edu Euroopas.

Eesti baritonilaulja Jüri Viinamägi, teostades oma ringreisi Euroopas, viibis oktoobrikuu lõpul Poolas, kus ta mitmes linnas esines eesti lauludega ja kõnedega. Kohalikud ajalehed avaldasid sel puhul väga kiitvaid arvustusi, võrreldes Jüri Viinamäge isegi praegusaja kuulsaima baritonilaulja Heinrich Schlusnus'iga.

Eriti suure menu osaliseks said tema ettekanded Königsbergis, Eichstädtis ja Bydgoszczis (Poolas), kus J. Viinamägi laulis eesti helilooja Hermani ja teiste laule.

Eesti saadik Berliinis dr. Fr. Akel oma kirjas tähendab, et Jüri Viinamägi seisab praegu Eesti propageerimise alal välismail eesti kunstnike seas esirinnas.

Praegu viibib J. Viinamägi Görllitzis, kuid ta alaline peatus on Wandsbekis, Hamburgi lähedal.

Mitmesugust.

Kiriku kaasabi Välis-Eesti liikumisele.

Aeg sammub imekiiresti. On möödumas revolutsiooniuimaga täidetud ajavahe-mik, kus kirikuõpetajate ajalugu-kandev tegevus näis olevat surutud tahaplaanile, kus inimene iseennast keskuseks lugedes võis nagu hüljata kõik seosliku enese ja kitsama-laiema ümbruse vahel. Jälle koon-dub igavese tõe kantslite ümber rahva valdav enamus, ja iga üksiku kirikuõpetaja tööst on uuesti saamas rahvajuhitege-vus õilsaimas mõttes.

Halvast võõrutada, heale virgutada — nii areneb uuesti sajandite pühitsetud tegevus kuulekas koguduses. Iga rahva laiemaid ringe haarata püüdev liikumine peab kas nii või teisiti arvestama kirikuõpetaja juhtimisega ja — kaastööga.

Välis-Eesti Ühing, kes seni tunnustata-val viisil on korraldanud meie diaspoora asju üldkultuurilisel alal, näeks meel-did, kui meie kirikute ametikandjad, kasutades oma teadmisi ja inimtundmist, püüaksid leida koostööd Välis-Eesti ühingu-ga, et täiendada meie senist tööd ehituste ja tööstustega usulis-kõlblal alal, ja kasutades oma üha kasvavat autoriteeti kogudustes, püüaksid luua suuremat kõla-pinda väliseestilise liikumise missioonile üldse.

Kasuku poleks ühekülgselt vaid see, et meie kirik meeles peab oma võõrsile siir-dunud poegi, vaid tema isegi kasvaks sise-miselt uue töövälja leidmisega ja areneks seda võimsamini sõltumatut riiki vääri-vaks üldrahvuslikuks teguriks.

Välis-Eesti ringkondade suured koge-mused võiksid tulla kasuku meie kirikule eriti nüüd, kus meie mõlemad suurkirikud (luteri ja ap.-õigeusu) peaaegu üksmeel-selt on orienteerunud lääneliselt, püüavad kohaneda nende maade kirikuolu nõudeile, kus elutsevad peamiselt meie väljarännanud. Heal mõlemapoolsel tahtmisel oleks võimalik saavutada õige viljakat ühist tööd. Eriti Ameerika hästiorganiseerunud eestlus võiks võtta kaalumisele, kui suurel määral sealne seltskond võib kanda edasi-õppiva ja ühtlasi eestlaste usulisi nõudeid täitva võimaliku elatiskulusid. Kodu-Eesti kirikul, üksikute koguduste ja kirikuõpe-tajate kaasabil, ei puudu samuti võimalu-sed osa kulude katmiseks. See väike näi-de, peamiselt luteri kiriku jaoks mõeldud, olgu vaid selgituseks. Töövõimalused as-jatundjate hindamisel on aga kindlasti mitmeti avaramad.

Välis-Eesti Ühing pöörab nüüd palvega kõi-gi meie kirikute ja ka lahkuskude vaimu-likkude poole ja palub neid liituda Välis-Eesti liikumisega, liikmeks astudes Välis-Eesti ühingu, püüdes leida rakendusvõi-malusi oma mõtteile, neid mõtteid tutvus-tades ühingu häälekandja kaudu, organi-seerides oma koguduses asjahuvilisi ringe ja aidates nii siduda meie üksikuid rah-valiikkeid Kodu-Eesti ja Välis-Eesti ühi-seks harmooniliselt tuksuvaks tervikuks.

H. Haljaspõld.

Välis-Eesti muuseumist.

Koguge tegelaste elulugusid.

Viimane „Välis-Eesti Almanaki“ number tõi õige tagasihoidliku teate V.-E. ühingu juhatause otsusest asutada Ühingu juures Välis-Eesti muuseum, „kus leiaksid jääd-vustamist kõik väliseestlaste tööd, välja-anded, maalid, skulptuurid, ülesvõtted, kä-sikirjad, filmid, käsitööd jne.“

Sõnumi pisut ebaõnnestunud redaktsioon võis aga tekitada mulje, nagu unustataks seejuures väliseestlane ise. Nagu tänapäeva sõjas on tähtsamaks relvaks nimelt inimene, nii on ka väliseestluse väliseestilise töö hingeks nimelt väliseestlane ise inimese ja isikuna. Seda mõistab ja teab muidugi ka Välis-Eesti ühingu juhatus, kes nimelt just väliseestlase isiku kujundami-sel on võitnud oma parimad loorberid.

Siiski on vist põhjust laiemat väliseestili-se auditooriumi ees rõhutada uue muuseum-arhiivi üht erilist tegevusala:

Meil on teadupärast ligi 60 eriühingut väliseestilise mõtte teenistuses, igaühes neist on teotsenud ja teotseb kümneid sugu-vendi. Meie teame kõik, et ühingud ei sei-sa püsti ilma tegelasteta ja seepärast oleks vist aeg pühendada vähegi tähelepanu nen-dele isikutele, kes on ajanud ühingute as-ju ja viinud neid nende praegusele taseme-le. Meie teame, et ühingute tegelaskonda koonduvad ajajooksul nimelt energilisemad mehed ja naised ja sellest järeldades on meil, neid üksikuid tegelasi jälgides, hõl-bus saada ülevaadet energilisemate eest-laste tegevusest üldse välismaailmas. Ku-na aga ka need tegelased tulevad kõigist kihtidest, igalt tööalalt jne., siis võimalda-vad nende meeste üksikasjalised elulood läbilõike kõigist raskusist ja võimalikest oludestki väljaspool kodumaa piire.

Võttes asja nii, peaks „Välis-Eesti Al-manak“ andma oma laialipillatud lugejas-konnale uue parooli: koguda ja jääd-vustada andmeid meie seltsitegelasist, avaldades neid „V.-E. Almanaki“ veergudel

või deponeerides neid Välis-Eesti muuseumis *).

Kui meie seni oleme jälginud enam-vähem vaid ühingu tegevust, andes sel alal tippsaavutisena läinud aastal „Organiseeritud Välis-Eesti I. Albumi“, siis peaksime meie nüüd — lähemate aastate jooksul — koguma materjale teisele albumile „Organiseeritud Välis-Eestist“, kus peamine tähelepanu on pühendatud Välis-Eesti organiseerijatele — meestele ja naistele.

Koguge tegelaste elulugusid, saatke neid „Välis-Eesti Almanakile“ ja Välis-Eesti muuseumile. **H. Haljaspõld.**

Koolinoorte annetused väliseestlastele Välis-Eesti päeva puhul.

Haridusministeeriumi kaasabil kõikides kodumaa koolides korraldatud aktused selgitavate kõnedega Välis-Eesti liikumisest Välis-Eesti päeva puhul võimaldasid meie koolinoorsoos huvi äratada Välis-Eesti liikumise vastu. Välis-Eesti Ühingu koostas ja paljundas 1500 kõnekonsekti, mille põhjal kooliõpetajad ja koolijuhatajad andsid õpilastele ülevaate organiseeritud Välis-Eestist.

Eriti suurt huvi tunnevad koolilapsed samaealiste väliseestlaste vastu, ning soovivad nendega kirjavahetusse astuda. Ka annetasid kooliõpilased Välis-Eesti ühingu hulk õpperaamatuid, paludes neid saata Välis-Eesti lastele ja Välis-Eesti õpperingidele.

Raamatuid on seni annetanud: Paide ühiskooliõpetaja, Väike-Maarja ühiskooliõpetaja, Tallinna tütarlaste kommersügümnaasium, Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus — 50 krooni väärtuses ja E. K.-Ü. „Postimees“ — 20 kr. väärtuses.

Mitmed koolid korraldasid ka rahalisi korjandusi väliseestlaste heaks. Nii saatis Väike-Maarja ühiskooliõpetaja Välis-Eesti ühingu Kr. 10.—, Võhmuta algkool Kr. 3.— ja S.-Lähtru algkool Kr. 1.—

*) Peame tähendama, et V.-Eesti Ühingu ongi seda teinud. On kogutud Välis-Eesti tegelaste ülesvõtteid ja eluloolisi andmeid nende kohta, avaldades neid vahetevahel ka oma ajakirjas. Toim.

Iga päev tulevad ühingu uued raamatute saadetised ning sooviavaldused väliseestlastega kirjavahetusse astumiseks. Kuna Ühingu puuduvad täpsed andmed Välis-Eesti koolilaste vanuse, emakeele valdamise jne. kohta, siis on ühingu saatnud sooviavaldajale Välis-Eesti organisatsioonide aadresse, paludes ühtlasi organisatsioonide kaasabi kirjavahetuse arendamiseks Välis-Eesti Kodu-Eesti noorte vahel. Sarnane kirjavahetus võib kujuneda õige huvitavaks, sest kahtlemata on nii kodueestlastel kui ka väliseestlastel teine-teisele palju huvitavat kirjutada. Pealegi aitab kirjavahetus väliseestlastel säilitada emakeele, kuna kodumaal viibivad lapsed õpivad tundma võõramaa tingimusi ning väliseestlaste võitlusi olemasolu eest võõraste rahvaste keskel.

Välis-Eesti ühingu liikme ning kohaliku gümnaasiumi direktori Otto Kiese li kaasabil töötatakse välja ka õppekavasid Välis-Eesti koolilastele ning õpperingidele.

Ape eestlaskonna organiseerija J. Jurs 60-aastane.

Jõulukuul, 18. detsembril, 1934. aastal pühitseb Ape eestlaskonna vanem seltsitegelane härra Jakob Jurs oma 60. a. sünnipäeva. J. Jurs sündis Vana-Roosa mõisas, kus tema isa seekord oli mõisa tallmeisteriks.

Lõpetades kihelkonnakooli, läks J. Jurs aednikuks õppima, olles esiteks Vana-Roosa mõisas ja täiendades pärast ennast Riias. Kuid tema edasipüüdlik vaim ei rahuldunud sellega. Paariaastase Riia elu järele leiame teda juba Petrogradis, kus ta tõuseb vastutavale kohale, saades osakonna juhatajaks Daurija aiaäris, mis kuulus Nikolai II talvepaleele. Sel kohal püsis ta 10 aastat.

Viibides võõra rahva keskel, töötas ta agaralt sealses Eesti haridusseltsis. Peale maailmasõda asus ta elama oma tallu, mis asub Apest paar kilomeetrit eemal.

Seltskonnas harjunud ja teohimuline, näeme teda Apes seltsi asutamisega tegelevat. Kõikidele raskustele vaatamata registreeriti 1927. aastal Ape Eesti Haridusselts. Avamiskoosolekul valiti J. Jurs ühel hääl seltsi esimeheks.

Ape eestlased, nagu kunagi vähemusrahvas, olid olnud sunnitud omandama ja omandasid läti keele, kuna emakeel ja eesti meel olid jäänud ikka enam ja enam tahaplaanile. Kuid seltsi ellukutumine ja selle tegelemine vastavalt oma eesmärgile, kõneõhtutega ja seltskondlike mängudega, on selle väärnähte täiel määral kõrvaldanud.



Jakob Jurs,
Ape Eesti Haridusseltsi asutajaid.

Lahendamist ootas kooliküsimus, kui linnaisad eesti kooli sulgesid. Enne tegutses Apes eesti algkool 4-aastase õppekavaga. Tänu J. Jursule, saadi suure vaevaga nii kaugele, et Apesse (Hoppa) jäi ikkagi tegutsema eesti klass. Nagu rahu igale vanemale inimesele tarvilik on, nii ka meie juubilar saadab nüüd oma vanaduspäevi mööda omas talus, usaldades seltsi töö nooremate hooleks.

Austades oma seltsi nurgakivi panejat, soovib Haridusseltsi liikmeskond talle edu ja rahurikkaid päevi!

E. Veber,
Ape Eesti Haridusseltsi kirjatöömehetaja.

Riia eesti seltskonnategelane Karl Karp †.

Riia eestlaskonnale osutus käesolev aasta õige kaotusrikkaks: Jakob Terreping, Anna Luberg, Robert Puš ja viimasena endise „Imanta“ kauaaegne esimees ja üks agaramatest Riia Eesti Haridusseltsi algatajast ning selle seltsi asutaja liige — Karl Karp lahkusid jäädavalt surma läbi.

Kuigi Karl Karp käesoleval sügisel pühtses oma 70 aastast sünnipäeva, oli ta ikka veel tubli ja ettevõtlik kõigis oma toiminguis. Raskusi tekitas vaid väsimatule seltskonnategelasele kõnelemine, mis oli tingitud südamehaigusest.

Olles üks esimestest Riias, kes Välis-Eesti Ühingu klubi asutamist Riias tarvi-

likuks pidas, jäi tema ka agaraks klubi tegevliikmeks, kes alati koosviibimistel oma küsimustega ning märkustega läbirääkimisi elustas.

Viimased aastad saatis mööda Karl Karp peamiselt vaimliste uurimuste alal, jälgides põhjalikult kõiksuguseid filosoofilisi- ja kultuurprobleeme, omades õige rikkaliku raamatukogu.

„Meie kultuuri saabumise aegadest“ oli referaadi nimetus, milleks Karl Karp end väsimatult ette valmistas. Referaadi kavatses lahkunu pidada Välis-Eesti Ühingu klubi koosviibimisel, kuid saatusel olid teised kavatsused.

Välis-Eesti Ühingu liikmeks esitas kadunu aegsasti oma ainsa järeletulija — poja Nikolai Karp'i. See samm olgu eeskujuks kõigile Riia eestlastele, sest just noorsugu puudub Riia eesti seltsitegevuses ja noorsoost üksi on olemas tuleviku väliseestluse olemasolu.
K. K.-savi.

Robert Puš †.

13. nov. s. a. suri ja 18. nov. sängitati maamulda Robert Puš, agaramaid Riia eestlaskonna tegelasi. Kadunu sündis 21. juulil 1901. a. Riias, lõpetas Riia linna reaalkooli ning õppis Riia ülikoolis mehaanikat ja arhitektuuri. Olles küll üles kasvanud võõra rahva hulgas, tundis ta juba varases nooruses suurt huvi Riia eestlaste seltskondlike eluavalduste vastu ja hakkas neist aktiivselt osa võtma. Igas tähtsas eestlaste ürituses oli ta kaas- tegev. Nii nägime teda esmalt Riia Eesti



Robert Puš.

Har. ja Abiandmisseltsi laulukooris, siis samas seltsis juhatuse liikmena ja näitetrupi tegelasena. Oli üks Läti Ülikooli Eesti Üliõpilaste Seltsi „Estia“ asutajaid liikmeid. Kui 1933. a. algul asutati Eesti Organisatsioonide Liit Lätis, siis valiti ta Liidu juhatuse liikmeks, kellenä tegutses kuni oma surmani.

Lahkunu ärasaatmine viimasele puhkepaigale oli kogu teadlikule Riia eestlaskonnale leinapäevaks. Ärasaatmisele oli ilmunud arvukas pere Riia eestlasi ning korp. „Fraternitas Academica“, kuhu kadunu kuulus üliõpilaspõlves. Kalmukünkale asetati pärjad Eesti Org. Liidu Lätis, Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi, seltsi laulukoori ja näitetrupi, seltsi osakonna, „Fraternitas Academica“, maja üürikkude ja paljude teiste poolt.

Kadunut jäid leinama abikaasa tütrekesega, ema ja võõrasisa.

Puhka rabus, armas kaasvõitleja, mulsa, eemal kodumaast!

J. V.

Eesti meremehe surm võõrsil.

Kaugesõidu kapten Siim Roos, kes oli Kauge-Ida eestlaste hulgas hästi tuntud, suri äkitselt võõrsil. Teda jäid leinama omaksed ja sugulased kodumaal.

Õiendus.

V.-E. Almanakis J. Jaigi luuletuses „Eestile“ on juhtunud eksitav trükiviga, mida palume lahkelt parandada 4. salmis 2. reas on „Ühe saatuse ja n t“, peab olema p a n t.

Välis-Eesti Ühingu teated.

Novembrikuus oli ühingul suuremaks tööülesandeks korraldada I ülemaailmist Välis-Eesti päeva. Juba varakult saadeti kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele ja ühingu usaldusesindajaile Välis-Eesti päeva pühitsemise kava ning muud materjali, mille peale saabusid vastused pea kõikidelt organisatsioonidelt, et nad suure vaimustusega pühitsevad oma asukohas Välis-Eesti päeva.

Ka kodumaa koolide jaoks trükiti 1500 kõnekonsepti, mis haridusministeeriumi lahkelt kaasabil saadeti kõikidele koolidele. Ühtlasi korraldas ühingu raamatute korjanduse, millele vastu tulid meie suuremad kirjastus-ühisused.

Eriti soojalt suhtus Välis-Eesti ühingu tegevusele ning Välis-Eesti päeva korraldamisele ajakirjandus, mainides kõikides kodumaa lehtedes Välis-Eesti päeva pühitsemise tähtsust ning avaldades pikki ülevaateid väliseestlaste elust.

Ühingu saanud aruannetest selgub, et I ülemaailmne Välis-Eesti päev on hästi korda läinud. Välja arvatud mõned väiksemad organisatsioonid, pühitsesid seda päeva kõik Välis-Eesti seltsid terves maailmas.

Kaugemal asuvatest seltsidest ei ole Välis-Eesti päeva pühitsemise aruanded veel kohale jõudnud. Need avaldatakse järgmises Almanakis.

Välis-Eesti ühingu kontsertball, 24. novembril Seltskondlikus Majas, läks hästi korda. Vaatamata samal päeval peetud paljudele ballidele ning pidudele, mis ballikülalisi killustasid, oli Välis-Eesti ühingu kontsertballil ligi 300 külalist, kes vaimus-

tusega kaasa elasid huviküllasele ja sisurikkale eeskavale.

6. novembril ühingu omavahelisel koosviibimisel kõneles ühingu liige Karl Kornel teemal: „Isiklikke muljeid Venemaalt“. Kuna hr. K. Kornel möödunud suvel isiklikult oli külastanud Venemaad, siis pakkus tema loeng palju huvitavat ja läbirääkimistel võeti rohkesti sõna.

4. detsembril pidi kõnelema Piirimaade seltsi esindaja hr. Samuel Sommer, kuid pealtkuulajate vähese arvu tõttu lükkati kõne edasi. Nähtavasti olid jõuluueelsed rohkearvulised pidud ja ballid inimesi väsitanud.

Aasta lõpul võeti vastu uusi liikmeid, peamiselt jälle välismailt. Liikmeks astusid viimase kuu jooksul:

A n d e r s o n, Rudolf, tööstur, Tallinn.
G l a e s e r, Axel, Hamini ametnik, Riia.
G r a u, Laura, Rahvasteliidu ametnik, Genf.
H u r t, Peeter, meister, Riia.
H ö b e m ä g i, Edgar, konsul-sekretär, Helsingi.
K e p p, Jaan, meister, Riia.
K e r e m a n, Gustav, nõelatöoline, Thangool, Austraalia.
L i b e r t s - R e b a n e, Amanda, ooperilaulja, Riia.
P i k n e r, Valentin, majandusteadlane, Tallinn.
P o m m e r, Kristjan, meister, Riia.
R e b a n e, Hans, E. V. saadik, Helsingi.
R o s e n b l a t t, Georg, Philadelphia.
V e i s b e r g, Helmut, pangaametnik, Tallinn.

Vastutav ja tegev toimetaja : *Ed. Riisman.*

Toimetus : *V. Ernits, J. Jaik, A. Nippak.*

Väljaandja : *Välis-Eesti Ühingu*, V. Posti 8, Postkast 100, Tallinn. Telef.: 426-60.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1934.

Talitusjuht : *B. Tiido.*



SEE

**KAUBAMÄRK KALOSSIDEL,
BOTIKUTEL JA KUMMIJAL-
LANÕUDEL**

ON

**VASTUPIIDAVUSE
TUNNUSEKS.**

ILMUS TRÜKIST

Ferdinand Kulli

ILMUS TRÜKIST

kaks kultuurajaloolist raamatut, mis põnevamad kui ükski romaan ja mis huvitavad igat haritud inimest.

„Mässumehi ja Boheemlasi“. Mälestusi 1905. a. revolutsionääridest, vanglastest ja Pariisi eesti kunstiboheemkonnast. (1905—1917). Tallinn. Autori kirjastus. 176 lk., 10 haruldast pilti. Kaaneil. Peet Aren'ilt. Hind \$ —.50 c. ehk Kr. 1.50.

Raamat sisaldab huumoriküllaseid, kuid siiski tõelisi lugusid H. Treffnerist, Noor-Eestist, Tartu Ülikoolist ja üliõpilastest, Tartu ja Riia vanglatest (1905—1910); Pariisis (1910—1917) seiklevad, õpivad kunsti ja teevad tempe K. ja P. Burmannid, A. Dido, J. Einsild, J. Erenburg, B. v. Essen, A. Grenzstein, K. A. Hindrey, V. Kangro-Pool, O. Karin, J. Koort, K. Mägi, E. Obermann, J. Otsmann, V. Rannus, A. Starkopf, Ed. Sõrmus, Aino Tamm, Ed. Taska, A. ja R. Tassad, N. Triik, Fr. Tuglas, A. Uuriits j. p. t. Raamat sisaldab mälestusi ligi 200 tuntud inimese kohta.

„Esimesi Eesti diplomaate“. Mälestusi Eesti välisdelegatsiooni tegevusest 1918. aast.

Tartu. Autori kirjastus. 208 lk. Kaaneil. Jaan Vahtra'lt. Hind \$ —.75 c. ehk kr. 2.— Raamat kirjeldab välisdelegatsiooni tõelikku ja üksikasjalikku tegutsemist kui ka selle liikmete omavahelisi ägedaid konflikte ning intriige. Seal tegelevad R. Eliaser, O. Kallas, A. Kesküla, J. Kopvillem, Juh. Kukk, E. Laaman, J. Laidoner, A. Larka, M. Martna, K. Menning, A. Piip, J. Poska, A., J. ja V. Puhkid, K. R. Pusta, K. Päts, J. Raamot, Schvalbe, J. Seljamaa, L. Simsivart, J. Soots, P. Speek, O. Strandmann, G. Suits, R. Tassa, J. Tõnisson, J. Vilms, E. Virgo, j. p. t. — Kõik elavais ja õigeis värvides, põhjenedes dokumentidele.

Mõlemad raamatud on Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poolt soovitatud avalikkudele raamatukogudele. Neid saab tellida Välis-Eesti Ühingult P. O. B. 100, Tallinn, Estonia.

Tugevam side

kodumaaga on vaimline side. Seda saate lugedes juhtivamaid Eesti ajalehti.

VABA MAA

igapäev ilmuv informatsioonileht. Toob nagu peopeal kõik kodu- ja välismaa sündmused. Moodsam kodumaa ajaleht. Üle tuhande kirjasaatja. Juhtkirjad asjatundjate sulest. Gori vaimukad karikatuurid. Igas numbris hulk pilte. Tellimishind välismaale 1.15 dollarit kuus.

MAA H'Ä'L

on eraproletu maarahva ajaleht. Ilmub kolm korda nädalas. Suurim tellijasarvuga ajaleht Eestis. Kõik uuendused talupidamises ja põlluharimises leiavad vastukaja. Tasuta nõu- anne inimeste ja loomade arstimiseks. Ilusad romaanid maa elust. Palju värvilisi pilte. Tellimishind välismaale — 35 dollarit kuus.

Tellimised saata: VABA MAA" peatalitus, Tallinn, Estonia.

RAHVALEHT

elupeegel, näeb seda, mis teistel kahe silma vahele jääb. Sellepärast on alati uudne, värske ja erakordne. Ajaleht kõigile. Tellides 3 kuuks 1.15 ja 6 kuuks 2,25 dollarit.

ESMASPÄEV

on sobiv leht eestlasele välismaal. Toob iga nädal huvitavaid kirjutisi ja pildirohke ülevaate kodumaa sündmustest. Palju eesti nalja. Tellides 6 kuuks — 90 dollarit.

Perekonnaleht

jutuajakiri, ilmub kord nädalas, värvitrukis pal- jude piltidega. Põnevad romaanid ja lühiju- tud. Tellimishind 6 kuuks 1.45 dollarit.

Aksia-Selts

„ODOR“

Suurim parfümeeria — kosmee- tika, majandus ja kontoritarbete, maitseainete ning arstimisabi- nõude vabrik Eestis.

Soovitame:

tinte,
kirjalakke,
kontoriliime,
lõhnaõlised,
kõlnivett:
Chypre,
Königsflieder.
Pompadour jne.

Odor hambapastat ja pulb- rit, kingakreemi Dollar jne.

Ostke, toetage kodumaa tööstust!

Põllumajanduslik eksport o.ü.

„OVO“

asut. 1924. a.

Tallinn, S. Karja 18, tel. 445-71
ja 447-53. — Telegr. „OVO“.



Kanamunade ja
toornahkade
eksport.

A.-s. Kapsi & Ko.

Tallinn, Harju 46.

Elektrotehnika	Jalgrattad
Raadio	Foto
Autod	Kino aparaadid
Mootorrattad	Lõhkeained

Konservitööstus Rud. Anderson

asutatud a. 1906.

Tallinn, Kotsebue 3. Telefon 440-99. Telegr. aadr. „Kilka“.

10 suurt kuldauraha!

Valmistab ja ekspordib võistlemata headuses parimaid karbikilusid „President“, sprotte õlis ja tomatis, Eesti skumbriaid, soola- ja suitsulõhesid ja sügu, kohasid, vimmasid tomatis ja marinaadis, angerjaid ja silmusid gelees, kilupasteeti tuubides, Eesti sardiinid, delikatesskurke valgeid seeni (puravike) ja muid kala ning aiavilja konserve.

Nõudke hinnakirju! —

Oma lugupeetud
kaubatarvitajale
õnnerikast

U U T
A A S T A T
s o o v i b

A/S

„KREENBALT“

Ühistegeliste asutiste keskpank

Eesti Rahvapank

Asutatud 1920. a.

Tallinnas, S. Karja 19. Telefon 425-55.
Telegrammi aadress: Tallinn, Rahvapank.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.
Korrespondendid kõigis kodumaa
linnades, alevites ja alevikkudes. —

Ühisus

„Estonia Eksporttapamajad“

Tallinnas

Eksporteerib igasuguseid lihasaadusi.



KROONI KANDIA
ÖLLEDE DERES

**LE COQ'S
GLADIATOR**

**Õlletehas
A. | s. A. Le Coq
Tartus**

**Pilsen
Dombrau
Porter**

Vabadussõja riikliku üldmonumendi püstitamist toetada on iga

**VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE
RAHALINE LOTERII**

eestlase



aukohustus

Selleks aitate kaasa omandades ja levitades loteriitähti.

Lõpploosimine 2. mail 1935 a.

Peavõit — 2.000.000 senti.

Kokku 2022 võitu — 4.000.000 senti.

Jäädvustagem Vabadussõjas langenud kangelaste mälestusi!